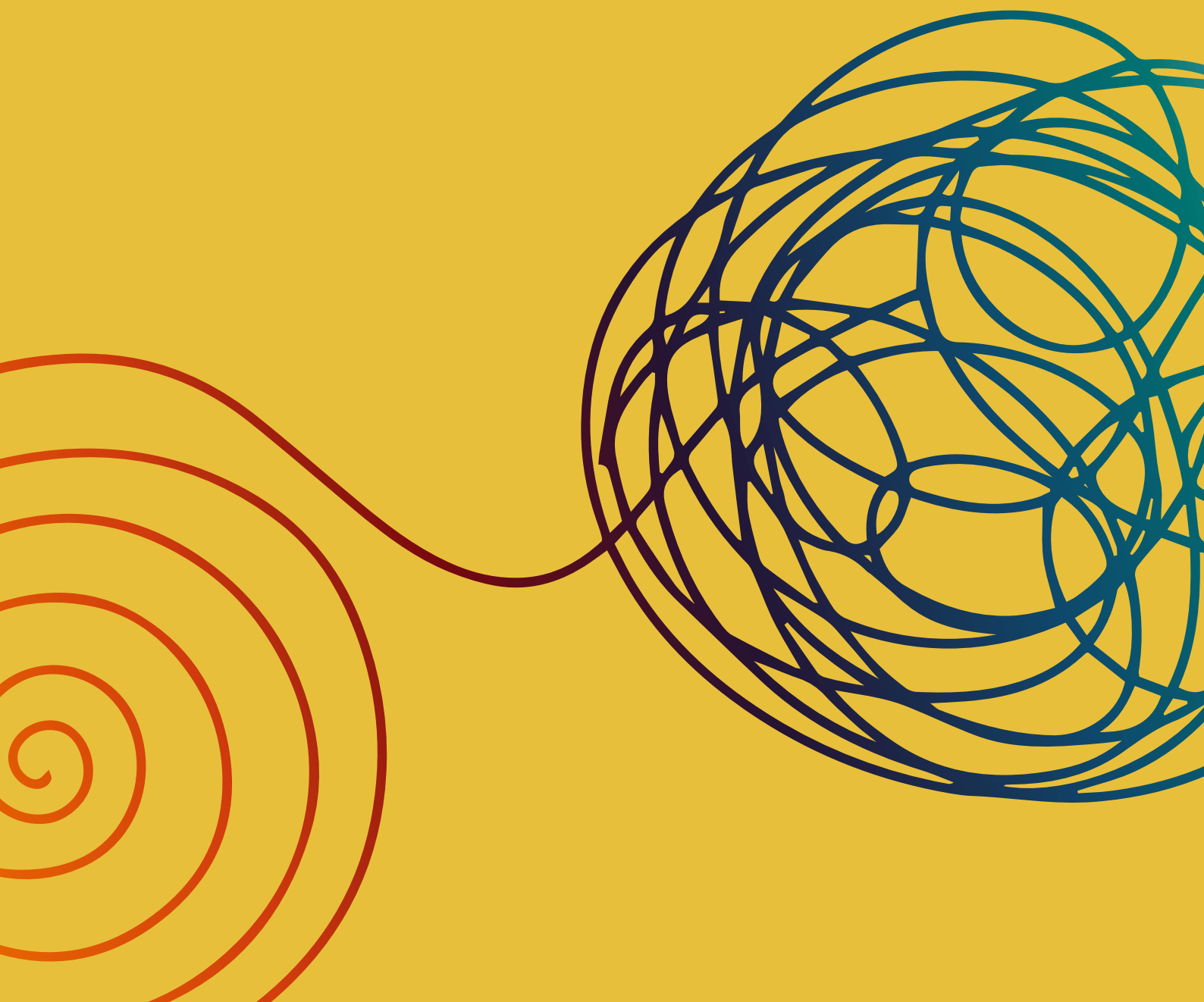

FILOZOFIE PRO DĚTI

Praktická příručka s lekcemi do výuky

FILOZOFIE PRO DĚTI

Praktická příručka s lekcemi
do výuky 1. a 2. st. ZŠ

Veronika Endrštová, Petra Skalická ed.
a kolektiv autorů

FILOZOFIE PRO DĚTI

Praktická příručka s lekce mi do výuky

Metodická

a obsahová editace: Veronika Endrštová, Petra Skalická

Autoři lekcí:

Jana Bilská, Ivona Čermáková, Stanislava Daňková,
Michaela Eliášová, Zbyněk Machetanz, František Prokop,
Kateřina Sedláková, Jaroslav Strnad, Zdeňka Strnadová

Konzultace:

Olga Daskin

Korektury a stylistická
editace textu:

Anna Šimáková Dosoudilová

Grafická úprava:

Eva Petruželková Divišová

Koordinace spolupráce
a evaluace:

Aneta Pešková Horká

Fotografie:

Tomáš Princ

© Člověk v tísni, o. p. s., Praha, 2022
www.clovekvtisni.cz/varianty

ISBN: 978-80-7591-090-5

Uvedte původ – Nepoužívejte
komerčně – Nepracovávajte
CC BY-NC-ND

Klíčová slova: pedagogický konstruktivismus, dialog, diskuze, respekt, zkoumání, žáci v roli aktivních tazatelů, výuka orientovaná na žáka, kritické myšlení, kreativita, angažované myšlení, učení se argumentovat

OBSAH

Poděkování	5
Úvod	7
O čem je Filozofie pro děti (P4C)?	11
Co důležitého si jako učitel osvojit?	12
Výukové techniky a hry	16
Co se učitelé a děti díky P4C naučili?	20

LEKCE DO VÝUKY

Přehled lekcí	22
Pohádky naruby	23
Dobrý král	29
Ben – skutečný příběh	39
Ošklivý čumák aneb...	46
Opravdu dobrá škola	53
Známka punku	61
Jsou moje sny moje?	65
Zrza	73
Mylná naděje, nebo strašlivá jistota?	80
Více bezpečí se zbraní?	86
Zdroje	91

„Způsob, jakým začneme o věcech přemýšlet, je základem pro vybudování spravedlivějšího a soucitnějšího světa. Právě na poli naší představivosti se učíme vytvářet svět, ve kterém chceme žít.“

Matthew Lipman

PODĚKOVÁNÍ

Rádi bychom poděkovali za spolupráci na vzniku této příručky všem učitelům a dětem zapojeným do projektu ACP4C – Být občanem. Během projektu jsme měli možnost společně diskutovat témata i formu, jakou v českém prostředí s metodou Filozofie pro děti pracovat. Společně jsme probírali metodické nástroje i postupy a dostali jsme důvěru učitelů nahlédnout přímo do výuky. Bez jejich nápadů, porozumění metodě a praktického zkoušení lekcí v hodinách by tato publikace nevznikla. Ceníme si vaší odvahy pouštět se do nového i schopnosti měnit zaběhnuté. Jmenovitě patří dík – Janě Bilské, Ivoně Čermákové, Stanislavě Daňkové, Míše Eliášové, Zbyňku Machetanzovi, Františku Prokopovi, Michalu Riegelovi, Kateřině Sedlákové, Jaroslavu a Zdeňce Strnadovým a Jitce Svobodové. Děkujeme také mentorům projektu Olze Daskin a Alexi Katalidisovi.

Zásadní díky patří Jasonu Buckleymu, britskému lektorovi a autorovi mnoha metodických publikací, který nám odhaluje kouzlo P4C a který nám zdarma poskytl řadu materiálů, ze kterých i zde čerpáme. Chcete-li se také nechat vtáhnout, vřele doporučujeme stránky www.thephilosophyman.com.

Úvod

Výzvy, před kterými současná společnost stojí, nejsou imaginární ani teoretické. Týkají se každého a nevystačíme si při hledání jejich řešení s reprodukováním naučených odpovědí, na čemž byly postaveny školské systémy minulého a předminulého století. Globalizovaný svět je plný nejistot a nerovností, které vytvářejí různé tlaky a nastolují nové, často morální, otázky jako např.: *zda mají bohaté státy povinnost pomoci chudým s dopady klimatické změny, kterým čelí, ale samy je nezapříčinily, nebo zda díla vytvořená umělou inteligencí můžeme nazývat uměním*. Pokud se nenaučíme reálné problémy řešit kreativně uplatňováním různých perspektiv včetně těch etických, nezabráníme v budoucnosti konfliktům, které mohou ohrozit jak společenskou stabilitu a demokracii, tak perspektivu našeho budoucího života na Zemi. **Důležité je přitom připravovat děti, budoucí dospělé, nejen na řešení otázek, na které není nikde napsaná odpověď, ale také na to, aby si podobné otázky vůbec chtěly a byly schopny klást.**

Možnosti, jak uvažovat o vzdělávání a výchově, které nás povedou v tomto smyslu dobrým směrem, již dnes nabízí některé pedagogické směry založené na konstruktivismu a filozofujícím postoji k poznání. Jako další účinný pedagogický nástroj vám proto nabízíme **metodu Filozofie pro děti (Philosophy for Children – P4C), která přináší princip demokratického učení přímo do podoby i obsahu výuky**. Věříme, že pro udržitelný život je u dětí a mladých lidí důležité rozvíjet především kompetence pro život v demokratické společnosti – učit je smysluplně se zapojovat do utváření představ a vizí, pokládat si otázky a stavět se před problémy, na které nelze najít jednoznačné odpovědi.

Zveme Vás proto do světa otázek, společného zkoumání a hledání argumentů pro a proti, ale i vzájemného naslouchání, spolupráce, fantazírování a hravosti. Zveme vás do světa Filozofie pro děti, již je tato příručka malou ochutnávkou. Najdete v ní teoretický úvod k metodě s využitím textů britského pedagoga Jasona Buckleyho, lekce (filozofická zkoumání) přímo do hodin občanské výchovy, dějepisu, zeměpisu, vlastivědy, přírodovědy, ale i českého jazyka. Některé lekce je možné využít na prvním stupni ZŠ, většina z nich je určena pro 2. stupeň ZŠ a také SŠ.

JAK PRACOVAT S PŘÍRUČKOU?

Pokud s Filozofií pro děti **začínáte** nebo máte jen základní zkušenosti, doporučujeme přečíst si příručku od začátku i s teoretickým úvodem a popisem metod a her, které vám pomohou lépe porozumět postupům uvedeným u lekcí (filozofických zkoumání). Nebojte se zkoušet s žáky na začátek třeba jen hry nebo práci s jednou otázkou, kterou zkoumají ve dvojicích nebo pomocí argumentačních řad. Pro seznámení s P4C je dobré vnést do hodin trochu hravosti a chuti zkoumat a zároveň postupně vytvářet bezpečné prostředí, ve kterém se děti nebojí říct, co si myslí, bez ohledu na to, co si myslí ostatní.

Z nabízených „lekci“ si můžete **vybrat jednotlivé otázky nebo části a postupně se pouštět do celého zkoumání a diskuzí**. Zprvu je dobré žákům nabízet připravené otázky, nechat je, aby si z nich vybírali ty, které je zajímají, a až postupně je vést k tomu, že otázky na základě podnětů sami tvoří. Pro dobrý začátek na 1. stupni vám pomohou *Pohádky naruby* a *Dobrý král*, 2. stupeň určitě ocení *Známku punku* nebo zamyšlení nad tím, jestli *Jsou moje sny moje?*

Máte-li s metodou už **více zkušeností**, můžete využít uceleného popisu, anebo nechat žáky pracovat s podněty volněji podle toho, jaké dovednosti je potřeba ve třídě či skupině rozvíjet. V tom případě je určitě dobré mít pro sebe dobře zmapovaný okruh konceptů, které podnět otvírá, a otázky uvedené v lekci vám mohou sloužit jako doplnění nebo záloha pro případ, že by se diskuze zasekla.

V obou případech však platí, že „lekce“, které zde uvádíme, jsou tvořeny jako návrh možné cesty, kterou se můžete vydat. Kouzlo Filozofie pro děti ale spočívá v tom, že směr „zkoumání“, kterým skupina půjde, vychází do velké míry přímo z ní. Pokud se tedy během společné práce odkloníte od navrhovaného postupu a přijдете společně na jiné šťavnaté otázky, je to jen dobře. Pracujte s lekcemi kreativně, doplňujte je, upravujte a budeme rádi, když se s námi o návrhy podělíte (p4c@clovekvtsni.cz).

CO VÁM USNADNÍ ORIENTACI...

Lekce nebo filozofické zkoumání?

Hodina, ve které pracujeme s P4C, se tradičně nazývá „filozofické zkoumání“, jelikož jejím cílem je skutečně zkoumat, ohledávat jednotlivé koncepty, dilemata a otázky v něm skryté. V této příručce přesto používáme označení „lekce“, a to ze dvou důvodů – domníváme se, že v českém prostředí, kde není pojem „filozofické zkoumání“ ještě pevně zakotven, bude označení „lekce“ lépe srozumitelné a přijatelné. Druhým důvodem je to, že pro potřeby začátečníků, popisujeme jednotlivá zkoumání strukturovaně po jednotlivých krocích, a ta tak do určité míry získávají podobu lekcí. Považujeme ale za důležité upozornit na to, že smyslem těchto lekcí **není předat znalosti** o žádném z probíraných témat, ale **rozvinout diskuzi nad důležitými otázkami** s nimi spojenými (= provést filozofické zkoumání) a rozvíjet dané druhy myšlení a kompetencí (viz tabulka níže).

Řazení kroků

Většina lekcí je členěna do šesti až osmi kroků: 1. Naladění, 2. Představení podnětu, 3. Čas na zamyšlení, 4. Rozporuplná otázka, 5. Volba otázky, 6. Diskuze, 7. Závěrečné zamyšlení, 8. Ohlédnutí za procesem. Jde o úpravu původních deseti metodických kroků tradičního přístupu P4C. Kroky mají svou logickou návaznost a pomáhají postupně rozvíjet myšlenkový proces. Poslední z kroků – ohlédnutí – slouží k reflexi vzdělávacího procesu (nikoli reflexi tématu).

▶ – tímto symbolem označujeme **Výukové techniky a hry**, jejichž popis najdete i v úvodní části publikace.

▮ – pod symbolem obdélníku najdete **Tipy** na další otázky, rozšíření tématu atp.

✘ – označuje **Upozornění** např. na emocionální náročnost tématu lekce, věnujte mu, prosím, pozornost.

Pokud je u lekce uvedena **Varianta**, jde o alternativní možný postup.

Příloha/y – jsou vždy uvedeny na konci lekce, očíslovány a připraveny pro práci ve výuce.

Pokud je pro vás jednodušší přílohy tisknout než kopírovat, stáhněte si elektronickou verzi příručky na www.clovekvtsni.cz/varianty.

Rozvíjené dovednosti uvedené v hlavičce každé z lekcí vybíráme z tabulky kompetencí rozvíjených metodou Filozofie pro děti:

Zapojit většinu kruhu.	Uvažovat o podnětu.	Uvažovat o otázce „Co by..., kdyby...?“	Pojmenovat velké myšlenky a pojmy.	Nacházet důkazy.
Navazovat na myšlenky ostatních.	Respektovat ostatní v kruhu.	Zvažovat „pokud..., pak...“.	Všímat si detailů.	Zpochybňovat domněnky a důkazy.
Nesouhlas dávat najevo s citem.	Zajímat se o názory druhých.	Odhalovat souvislosti.	Definovat významy.	Nacházet kritéria.
Přispívat k pozitivní atmosféře.	Umět změnit stanovisko.	Nacházet příklady.	Vypichovat rozdíly.	Posuzovat důvody a příčiny.
Spolupráce	Ohleduplnost Angažovanost	Tvořivost	Kritické myšlení	

(Zdroj: Buckley, J., *P4C do kapsy, začínáme s filozofií pro děti*, Praha 2015)

Má být
umění
krásné?

Mělo by být
umělecké -
nějak om

Má umění -
provokovat

O ČEM JE FILOZOFIE PRO DĚTI (P4C)?

„Filozofie pro děti vytváří kulturu zkoumání, komunitu myslitelů, kteří si navzájem naslouchají, respektují názory druhých a učí se od sebe navzájem.“

Ann Margaret Sharp

Metoda Filozofie pro děti umožňuje otvírat klíčové otázky naší doby, například jaká je cena bezpečí nebo zda je možné naučit se spolu žít navzdory odlišnostem, a zapojuje do procesu hledání odpovědí každého žáka. S metodou lze pracovat se všemi věkovými skupinami. Její název pouze zdůrazňuje, že nejen dospělí, ale i děti mohou filozofovat.

Vytvořit ve třídě tzv. **zkoumající společenství** vyžaduje rozvoj nejen kognitivních dovedností, ale také kreativity, spolupráce, vzájemné ohleduplnosti a angažovanosti. Filozofie pro děti si klade za cíl rozvíjet právě tyto čtyři roviny myšlení a s nimi spojené kompetence:

Pracovat s P4C nelze bez bezpečného prostředí a metoda zároveň k jeho vytvoření pomáhá. K bezpečnému prostředí ve skupině patří i to, že žáci dovedou vzájemně ocenit zajímavé myšlenky, argumenty či nápady a zároveň spolu umí ohleduplně nesouhlasit. Pestrost myšlení se v takové skupině stává zdrojem, nikoli překážkou a žáci mají možnost objevovat své myšlenkové světy a vytvářet mezi nimi mosty.

Jedním ze smyslů P4C je dát žákům možnost účastnit se sami za sebe filozofického zkoumání, rozvíjet vlastní nezávislé myšlení. Díky tomu, že takové myšlení probíhá v kontaktu s druhými, reflektují žáci i to, jak jejich myšlenky posouvají proces společného zkoumání a jak myšlenky jiných ovlivňují jejich vlastní uvažování. Společně tak doslova „pěstují“ dialog a učí se starat o to, aby z něj „rostlo“ něco zajímavého pro ně i pro celek.

Děti se tedy učí samostatně myslet, vnímat svět očima druhých s porozuměním, přemýšlet společně a získávat sebedůvěru ve vlastní morální rozhodování, ať už se týká otázek dobra a zla, spravedlnosti, bezpečí, svobody, přátelství, nebo čehokoliv jiného, co přinesete jako podnět nebo co samy objeví. Při dlouhodobé práci s metodou také obvykle dojde ke zlepšení či prohloubení vztahů ve třídě i mezi žáky a učiteli.

Za zakladatele metody P4C je považován americký profesor Matthew Lipman (1923–2010), který navázal na principy demokratického učení filosofa Johna Deweyho.

CO DŮLEŽITÉHO SI JAKO UČITEL OSVOJIT?

„Nejdůležitější věc, kterou můžeme naše děti naučit, je jak myslet, ne co si myslet.“

Margaret Mead

Vést zkoumající společnost vyžaduje několik dovedností, zásad či principů, které je potřeba si jako učitel osvojit. Pro účely této příručky uvádíme jen ty základní, bez kterých se při práci s touto metodou neobejdete. Při popisu následujících částí vycházíme z přístupu Jasona Buckleyho (www.thephilosophyman.com).

Každé „filozofické zkoumání“ vychází z **podnětu**, který je dětskému světu snadno přístupný a vede k **zamyšlení**. Takovým podnětem může být téměř cokoli, co nabízí možnost zkoumání nějakého konceptu – např. obrázek z knížky, fotka, úryvek textu, krátký film, zážitek z cesty do školy, ale i věc, současná či historická postava nebo zvíře. Britský lektor Jason Buckley s oblibou přináší do hodin toustovač a představuje ho dětem jako svého nejlepšího přítele. Děti obvykle protestují, že toustovač nemůže být něčí přítel, a tak společně ohledávají, co vlastně znamená přátelství.

V souvislosti s podnětem pak učitel nebo žáci sami **formulují otázky** a z nich **volí** tu, o které následně **společně diskutují**. Učitel vystupuje jako průvodce, který přináší podněty, zpočátku i otázky, ale směr „zkoumání“ určují sami žáci. To vyžaduje samozřejmě nějaký čas a společné trénování **tří klíčových principů metody**:

1. Myšlení v pohybu/hrou

Využitím principu dáváme žákům příležitost vyjádřit odpověď na položenou otázku pohybem po místnosti či domluveným gestem. Žáci tak získávají možnost setkávat se v menších skupinkách, kde je pro ně snazší mluvit a zapojí se všichni.

Praktický příklad:

Rozdělíme třídu páskou na dvě půlky. Žákům položíme otázku: „Kdybyste si mohli vybrat, čím byste byli v životě raději – králem nebo kouzelníkem?“. Zadejte instrukci: „Ti, kteří si zvolí krále, si stoupnou nalevo od pásky, ti, co kouzelníka, napravo“. Poté je nechte nejprve v menších skupinkách diskutovat „proč je podle vás lepší být králem/ proč kouzelníkem?“, následně nechte obě strany, aby se vzájemně podělily o své argumenty. Zdůrazněte, že pokud žáky některý argument druhé strany zaujme natolik, že změní své rozhodnutí, mohou přejít na opačnou stranu. Důležité: smyslem aktivity není vyhrát nad druhou stranou, ale zkoumat a zdůvodňovat své rozhodnutí.

Proč využívat pohyb?

- Pohyb pomáhá aktivovat myšlení.
- Většina sociální interakce probíhá vestoje, je pro nás přirozenější a umožňuje setkání „tváří v tvář“.
- Pohybem mohou svou odpověď vyjádřit všichni žáci, tedy i ti, kteří zatím příliš nemluví.
- Vyjádřit názor v menší skupině je snazší než přede všemi.
- Pohyb s sebou nese hravost, která dodává energii a smysl.

2. Rozporuplná otázka

Využitím tohoto principu přinášíme podnět k zamyšlení. Rozporuplnost otázky spočívá v tom, že obsahuje určité vnitřní pnutí, neboť odpovědi, které nás napadají, jsou podobně atraktivní. To nás vede k zamyšlení, zvažování a zdůvodňování odpovědi.

Tyto otázky mohou být otevřené i uzavřené. V pozadí otázek obvykle stojí nějaký hlubší myšlenkový koncept. Např. otázka *Byl/a bys radši králem nebo kouzelníkem?*, je výchozím bodem pro diskusi o moci a odpovědnosti, kterou v následujících aktivitách napojíme na otázky z reálného světa (*je mocnější ten, kdo má hodně peněz, hodně přátel, nebo ten, toho hodně umí?*). Zpočátku doporučujeme přinášet žákům již formulované otázky, přivyknou si na ně a postupně se naučí tvořit své vlastní filozofické otázky.

- *Může někdo vlastnit přírodní zdroje?*
- *Může být chyba někomu odpustit?*
- *Když přestanu mluvit, existuje dál můj hlas?*
- *Je v pořádku lhát, abychom nezranili něčí city?*

TIP: Je dobré začínat zábavnými, nenáročnými otázkami a postupně zvyšovat laťku.

Např. téma svoboda: *Jsou domácí mazlíčci svobodní?* > *Jsou děti svobodné?* > *Jsou rodiče svobodní?*

Proč klást rozporuplné otázky?

- Vždy, když se přikloníme k jedné odpovědi, napadne nás důvod, proč zvolit druhou, což nabízí příležitost k stále hlubšímu zamyšlení a argumentaci.
- Neexistuje na ni jednoznačná odpověď, což u žáků snižuje obavu, zda odpoví správně, a zároveň vybízí k zvažování, posuzování, analyzování a dalším formám myšlení.
- Hravá forma otázek přináší energii a chuť se zapojit.

3. Sledujte zpovzdálí

Využitím tohoto principu posilujeme samostatné myšlení žáků a autonomii celé skupiny. Učitel coby průvodce tzv. krouží na orbitě, není sluncem, ke kterému se upírá pozornost dětí, ale měsícem. Žáci se soustředí na své vlastní myšlenky a odpovědi a na názory a argumenty spolužáků.

Učitel zadává aktivity co nejčastěji tak, aby se žáci v diskuzi obraceli k sobě navzájem. Sám do ní vstupuje, jen pokud to přispěje pozitivně ke kvalitě diskuze mezi žáky. Diskuzi nevede a nekládá své postoje, ale může na odpovědi dětí reagovat např. pomocí facilitačních otázek:

- *Takže říkáš, že... (zopakovat argument/názor). Můžeš to rozvést?*
- *Dokážeš říct, proč to tak je?*
- *Napadá Tě konkrétní příklad?*
- *Proč na tom podle Tebe záleží?/ Proč je to důležité?*
- *Napadá Tě opačný názor k tomu, cos teď řekl/a?*

Proč sledovat zpovzdálí?

- Žáci prohlubují vlastní myšlení, učí se samostatně myslet a méně se soustředí na to, co si myslí, že chce slyšet učitel.
- Žáci se učí vztahovat k sobě navzájem, vyjádřit souhlas i nesouhlas s druhými, naslouchat si a navazovat na sebe.
- Učí se sami ocenit názory druhých a nečekat na ocenění od učitele.
- Třída přebírá odpovědnost za to, co se v ní děje.

VÝUKOVÉ TECHNIKY A HRY

V tradiční představě o výuce se dobrý učitel pozná podle dětí, které se v tichosti soustředí na práci. Pokud ale chcete, **aby se zapojili všichni**, znamená to obvykle hluk, aktivitu a pohyb. Aktivitu, které zde popisujeme, představují rychlý a ověřený způsob, jak toho docílit. Při jejich využití ve výuce je dobré zároveň sledovat čtyři fáze – **zamyšlení, vyjádření, argumentaci a reflexi**.

ARGUMENTAČNÍ ŘADY/KRUHY

Všichni se ve dvojicích postaví proti sobě, čímž vzniknou dvě strany v diskuzi. Pokud je místnost spíš delší a užší, postavte děti do dvou řad čelem k sobě. Jsou-li v kruhu, ať se rozdělí do dvojic a každý druhý ať vstoupí dovnitř kruhu a otočí se směrem k partnerovi. Pokud děti sedí v řadách, poproste první a třetí řadu, aby se otočila k partnerovi za sebou. A jestliže sedí u kulatých stolků, ať se otočí k sousedovi po pravé ruce. V každém případě je potřeba, aby se postavili, nenechte je sedět.

Začněte zábavnými, nenáročnými otázkami. Určete, jaké stanovisko bude zaujímat ta která strana. Zahřívací otázka by měla být jednoduchá, neměla by vyžadovat žádné odborné znalosti a jako každá jiná rozporuplná otázka by měla nabízet dostatek argumentů pro obě stanoviska. Především by pak měla mít dvě jasné odpovědi, abyste mohli přesně určit stanoviska, pro která mají jednotlivé strany hledat argumenty. *Měli by žáci oslovovat učitele křestním jménem? Řada po mé levé ruce obhajuje proč ANO, řada po pravé ruce proč NE.*

Zvyšte latku – prohodte strany, zvětšete skupiny, pokládejte komplikovanější otázky. Po zahřátí to bude chtít větší výzvu. Řekněte dětem, ať si vymění strany a zastávají opačné stanovisko. Můžete také postupně zvyšovat počet argumentujících v jedné skupině ze dvou na čtyři a pak i na osm a zároveň s tím pokládat složitější otázky.

ARGUMENTAČNÍ TENIS

Dvěma paralelními čarami z lepicí pásky ohraničte tenisový kurt ve vzdálenosti tří až čtyř metrů od sebe. Čáry by měly být dostatečně dlouhé, aby se na ně vešla zhruba polovina všech žáků. V každém setu proběhne jedna rychlá výměna názorů o nějaké sporné otázce se dvěma možnými odpověďmi. Začněte lehčími, nenáročnějšími otázkami a postupně se propracujte ke složitějším.

Jsou dvě možnosti. Můžete položit otázku a určit, která čára patří ke které odpovědi. Žáci pak svůj názor projeví tím, že si stoupnou do daného hracího pole. Nelze ale zůstat na síti, všichni se musí rozhodnout. Protože se týmy u každé otázky neustále proměňují, nevzbuzuje tato varianta tolik soutěživosti. Druhou možností je rozdělit hráče na dva týmy a určit jim, jaká stanoviska mají zastávat, případně nechat každý z týmů vymyslet si svou vlastní odpověď.

Po rozdání názorových stran zahájí první tým podání. Jeden z hráčů vystoupí před čáru, předloží argument pro stanovisko svého týmu a vrátí se zpátky. Nato mu podání vrátí hráč z konkurenčního týmu – buď zareaguje protiargumentem, nebo přijde s nějakým novým argumentačním hlediskem.

Hra pokračuje výměnami hráčů, dokud se nestane, že někdo zahraje **out** (argument se nevztahuje k tématu čili je neplatný), **pošle míč do sítě** (argument nedává smysl), **nestihne vrátit míč** předtím, než podruhé udeří o zem (tým nezvládne zareagovat do deseti vteřin, nebo až se víc dostanete do hry, do pěti vteřin), či dokud se nestane **dvojchyba** (tentýž argument je použit podruhé).

DĚLICÍ ČÁRA

Uspořádejte prostor pomocí dvou paralelních čar stejně jako v předchozí hře. Opět položte rozporuplnou uzavřenou otázku. Určete, za kterou čarou je která odpověď, a nechte děti, aby se přemístily. Pokud se někdo nemůže rozhodnout, umožněte mu zůstat uprostřed mezi čarami – na konci diskuze se můžete zeptat, který argument ho nejvíce zlákal.

Nechte děti, které se potkaly na stejné straně čáry, aby se společně domluvily na možných argumentech. Dáte tak příležitost těm, kteří mají s formulací argumentů zatím potíže, aby načerpali inspiraci od ostatních. Poté nechte protistrany diskutovat a předkládat argumenty. V pokročilejší skupině můžete nechat na žácích, aby si předávali navzájem slovo sami – vždy ten, kdo mluví, předá slovo dalšímu. Obě strany si na závěr mohou prohodit stanoviska.

FILozOFŮV SALÁT

Hráči utvoří kruh. *Pokud budete souhlasit s tím, co teď řeknu, vyměníte si místo s někým z druhé strany kruhu. Budete-li jediní, zatočíte se dokola a zůstanete na svém místě. Vyměňte si místa ti, kdo si myslíte, že punk je umění.*

Zkuste formulace otázek vždy nepatrně obměnit a sledovat, zda se tentokrát přesunou jiní hráči. Potom zjistěte, co konkrétně je přimělo změnit názor.

HLASUJ NOHAMA

Žáci vybírají pohybem ze tří a více možností a vyjadřují svůj postoj i bez použití slov. Odpovědět na otázku tak mohou i žáci, kteří se zatím ostýchají mluvit před ostatními.

Položte otázku, např. *Co byste chtěli raději?*, a rozložte po podlaze obrázky možných odpovědí, každou na zvláštním listu papíru (létající koberec, nebo košík, který se neustále plní jídlem, nebo knihu, do jejíhož příběhu můžete vstoupit). Žáci si jednu vyberou a půjdou si k ní stoupnout.

Nechte žáky, aby si mezi sebou vyměňovali argumenty podporující jejich volbu, umožněte jim přecházet, pokud v průběhu diskuze změní názor. Ke každé z odpovědí by mělo existovat dostatečné množství argumentů pro i proti, aby mezi sebou jednotlivé možnosti mohly soupeřit.

HRY S VÝKŘIKEM

Jakmile učitel položí otázku, žáci nic nikam včetně sebe nepřemísťují, ale rovnou vykřiknou odpověď.

Cílem je aktivizovat žáky, uvolnit atmosféru, podpořit kreativitu a zabojovat proti strachu z chyby. Uvažování o důvodech až poté, co je hlasitě a okamžitě vyřkneme, může člověka přivést na zajímavé myšlenky.

CO SE UČITELÉ A DĚTI DÍKY P4C NAUČILI?

Po téměř roční evaluační činnosti projektu ACP4C – Být občanem, zpracovala pro Člověka v tísní prof. Klára Šedová, Bc. Jakub Vlček a Bc. Ivo Rozmahel z Ústavu pedagogických věd Masarykovy univerzity v Brně **evaluační zprávu**, která sleduje dopady realizovaných seminářů Filozofie pro děti (P4C) a využívání metod P4C na občanské vzdělávání žáků ZŠ. Sleduje silné stránky využívání těchto metod, stejně tak popisuje možné výzvy a příležitosti, kterým by bylo vhodné se do budoucna věnovat. V následujících řádcích nabízíme stručný výtah zprávy, jejíž plná verze je k dispozici na stránkách www.clovekvtisni.cz/varianty.

V průběhu projektu bylo kontinuálně prováděno pozorování vzdělávacích aktivit pro zapojené učitele a rovněž pozorování výuky realizované těmito učiteli. Vedle toho byla pořizena řada rozhovorů, jak se zapojenými učiteli, tak s lektory a mentory, kteří s učiteli v projektu pracovali. Cílem evaluace je posoudit dopady projektu na cílové skupiny – učitele a jejich žáky.

Při dotazování, které mělo zjistit, co si učitelé z kurzu odnášejí, se téměř všichni shodli na dvou, pro ně důležitých, věcech. První z nich je **dovednost vytvářet hluboké otázky a podněty k bádání**. Ty jsou totiž základem pro zkoumání v rámci bádající komunity, na kterém P4C staví (Lipman, 2003; Buckley, 2015). Učitelé se tak přesouvají z centra na okraj a pomocí těchto „šťavnatých“ otázek se pokouší prostřednictvím dialogu s dětmi hledat odpovědi na otázky dnešního světa. Druhá věc, kterou si učitelé z kurzu odnášejí, je **zařazování dílčích prvků a aktivizačních metod**, které nově začleňují do své výuky, a tím ji obohacují. Jednotlivé prvky, metody a aktivity, které učitelům metoda P4C přinesla, jsou využitelné v běžném vyučovacím procesu i mimo rámech schématu P4C.

Evaluace prokázala, že s využíváním metody P4C učitel skutečně ustupuje do pozadí (stává se měsícem, nikoli sluncem) výukového procesu a nechává vyniknout žáky. Sám přitom sleduje diskuzi a rozvíjí ji pomocí facilitačních a rozporuplných otázek, udržuje bezpečný prostor a pomáhá budovat vztahy mezi dětmi. Podporuje žáky, stává se průvodcem a nechává se unést směrem, který určují sami žáci. V klasické terminologii příměr k měsíci můžeme přirovnat k pedagogickému konstruktivismu, výuce orientované na žáka.

Pokud učitel ustupuje do pozadí výukového procesu, tak se z **žáků stávají aktivní tazatelé**, učitel se začleňuje do bádající komunity ve třídě, nezná odpovědi na všechny otázky, ale podporuje společné hledání odpovědí, nepředkládá žákům informace pasivně a žáci se podílí na tvorbě těchto informací. Evaluace prokázala, že samotná implementace P4C do výuky je dlouhodobý proces, avšak P4C rozvíjí schopnost učitelů řídit výukový dialog i v situacích, kdy učitelé nevnášejí do hodin pouze prvky Filozofie pro děti.

Metody P4C rozvíjí schopnost učitelů řídit výukový dialog, stejně tak posilují schopnost žáků zapojovat se do něho. Právě zvyšující se míra zapojení žáků do dialogu, vzájemné komentování, utváření názoru a jeho zdůvodňování v rámci bádající komunity ve třídě, je možné chápat jako zcela zásadní pro rozvoj občanských kompetencí žáků. Ti se rovněž učí formulovat delší promluvy a argumentovat. Celkově lze výše představená zjištění shrnout tak, že u učitelů došlo k rozvoji ve schopnosti řídit výukovou komunikaci tak, aby mohli žáci vystupovat v roli aktivních tazatelů. Došlo k redefinování vztahů mezi učitelem a žáky i mezi žáky samotnými, čímž se stal dialog ve třídě demokratičtější.

LEKCE DO VÝUKY

PŘEHLED LEKCÍ

NÁZEV LEKCE	KONCEPTY	VĚK	ČAS	PŘEDMĚT
<u>POHÁDKY NARUBY</u>	dobro-zlo spravedlnost trest- odpuštění, napravení šťastný konec realita-pohádka poslušnost-neposlušnost	3.-5. ročník (8-11 let)	45-60 min.	Český jazyk a literatura
<u>DOBŘÝ KRÁL</u>	moc-dobré vládnutí vedení-poslušnost síla-chytrost vítězství-prohra	3.-5. ročník (8-11 let)	2 x 45 min.	Český jazyk a literatura, Člověk a jeho svět (Vlastivěda), Osobnostní a sociální výchova
<u>BĚN - SKUTEČNÝ PŘÍBĚH</u>	vina odpuštění naděje-bezmoc volba	7.-9. ročník (12+)	45 min. (varianta 90 min.)	Člověk a jeho svět (týmovka)
<u>OŠKLIVÝ ČUMÁK, ANEŽ...</u>	pravda-lež pokrytectví, přetvářka strach ošklivost-krása	7.-9. ročník (12+)	45-60 min.	Český jazyk a literatura
<u>OPRAVDU DOBRÁ ŠKOLA</u>	dobrá škola svoboda-poslušnost genderová rovnost respekt smysluplnost	5. ročník (11-12 let)	2 x 45 min.	Člověk a jeho svět (Vlastivěda), Dějepis
<u>ZNÁMKA PUNKU</u>	umění agresivita poslušnost-revolta, protest svoboda-nesvoboda-anarchie slušnost-vulgarita krása-ošklivost provokace-tolerance	9. ročník (14+)	45 min.	Hudební výchova
<u>JSOU MOJE SNY MOJE?</u>	hmotné-duševní vlastnictví sen-skutečnost	6.-9. ročník (11+)	45 min.	Výchova k občanství, Osobnostní a sociální výchova
<u>ZRZA</u>	svoboda-útlak	5.-9. ročník (10+)	60 min.	Člověk a jeho svět (Vlastivěda)
<u>MYLNÁ NADĚJE, NEBO STRAŠLIVÁ JISTOTA?</u>	vina-trest změna budoucnosti-osud	8.-9. ročník (14+)	60 min.	Český jazyk a literatura
<u>VÍCE BEZPEČÍ SE ZBRANÍ?</u>	svoboda bezpečí	8.-9. ročník (14+)	45 min.	Dějepis

POHÁDKY NARUBY

Autor: Michaela Eliášová

Téma, učivo / předmět:	pohádka jako literární žánr / Český jazyk a literatura
Koncepty:	dobro-zlo; spravedlnost; trest-odpuštění; napravení; šťastný konec; realita-pohádka; poslušnost-neposlušnost
Rozvíjené dovednosti:	respektovat ostatní v kruhu; zapojit většinu kruhu
Čas:	45–60 minut
Věková skupina:	3.–5. ročník (8–11 let)
Přílohy:	1. obrázek z knihy <i>Svět naruby</i> (ATAK. Svět naruby pro malé i velké. Praha: Baobab, 2014. ISBN 978-80-87060-86-5.) 2. kartičky s tvrzeními ke škále <i>Které činy jsou nejméně špatné a které nejhorší?</i> 3. reflektivní dotazník

ANOTACE: V lekci se žáci přenesou do prostředí pohádek a pohádkových postav, a to prostřednictvím neobvyklého obrázku, který jim umožní podívat se na tento svět jinak. Žáci se učí zkoumat koncepty, které se v pohádkách často objevují, jako je např. dobro a zlo, spravedlnost, trest a jiné.

POSTUP

1. NALADĚNÍ

Sdělte dětem cíl dnešní lekce jejich slovy:

Dnes se budeme snažit o to, aby se do společného povídání zapojili všichni. Budeme se také učit respektovat ostatní v kruhu.

Vysvětlete, co to znamená a jak to vypadá, když se respektujeme. Cíle lekce můžete napsat, aby je děti měly celou lekci na očích.

Zahajte lekci v kruhu aktivitou ► **CO JE OPAKEM...?**

Postupně se ptejte, ***co je opakem černé, strachu, Karkulky, lesa, pohádky.***

Zařadte aktivitu ► **DĚLICÍ ČÁRA**

Ptejte se postupně, kterou z variant by si zvolili:

Sněhurka, nebo trpaslíci?

Karkulka, nebo vlk?

Pohádka, nebo skutečnost?

Poslušnost, nebo dobrodružství?

Trest, nebo odpuštění?

Šťastný konec pro kladnou postavu, nebo spravedlivý konec pro všechny?

Pokaždé nechte některé z dětí zdůvodnit proč. Před tím, než vysloví své argumenty před celou skupinou, si mohou ve dvojicích či trojicích krátce sdělit důvody, které je vedly ke stejné volbě.

2. PŘEDSTAVENÍ PODNĚTU

Rozdejte dětem do dvojic obrázky z knihy *Svět naruby* (příloha 1 – Pohádky naruby). Nechte jim čas na prozkoumání obrázku.

Poté dejte třídě příležitost ke společnému sdílení myšlenek, volnému popisu a komentování obrázku.

3. ČAS NA ZAMYŠLENÍ

Zeptejte se dětí, **co je na obrázku nejvíc zaujalo, jak na ně obrázek působí**. Nechte jim chvíli k samostatnému přemýšlení. Jejich myšlenky můžete zaznamenávat na tabuli nebo na papír ve středu kruhu.

Vyzvěte děti, aby se pokusily formulovat **otázku, která je k obrázku napadá**. Oporou jim mohou být slova, která umístíte na viditelném místě (kdo, co, jak, proč, co kdyby, mohlo by, měl by..., je dobré, aby...), i zaznamenané myšlenky. Děti mohou tvořit otázky také ve dvojici, pokud by to pro ně bylo náročné.

Společně si otázky představte.

4. ROZPORUPLNÁ OTÁZKA

Je pravděpodobné, že mladší děti nevytvoří rozporuplné otázky.

Varianty dalšího postupu:

1. Můžete některou z otázek vytvořených dětmi přeformulovat tak, aby byla vhodná pro další zkoumání, a pracovat s ní. Např. když děti vytvoří otázku *Které postavy jsou v pohádce dobré a které jsou zlé?*, můžete ji přeformulovat na otázku **Co dělá v pohádce postavu zlou?**
2. Zaměřte se na koncepty, kterých se otázky vytvořené dětmi dotýkají nebo na které děti zareagují. Vyberte si jeden koncept a podle toho využijte některé z následujících sad otázek k jednotlivým konceptům.

DOBRO – ZLO:

Byl v pohádce vlk zlý, nebo měl jen hlad? Co dělá v pohádce postavu zlou (dobrou)? Co je to dobro (zlo)? Jaký mohl mít vlk důvod k tomu, že chtěl sníst právě Karkulku a babičku? Může být za určitých okolností správné v pohádce zabít jinou postavu?

Jak se na dobro a zlo můžou dívat různé postavy (vlk, babička, myslivec...)? Je dobro dobrem pro všechny?

SPRAVEDLNOST, TREST – ODPUŠTĚNÍ, NAPRAVENÍ:

Je konec v pohádce spravedlivý pro všechny? (Je nějaká postava, která si může myslet, že je konec ne-spravedlivý?) Co je spravedlnost?

Zasloužil si vlk v pohádce o Karkulce (o kůzlátkách, o prasátkách) takový trest? Mělo by se zlým postavám v pohádkách odpustit? Mohl by se vlk v pohádce napravit? Může být vlk v pohádce za určitých okolností dobrou postavou? Za jakých okolností bychom měli někomu odpustit?

ŠŤASTNÝ KONEC:

Jak moc je důležité, aby byl v pohádce dobrý konec? Mohl by být i nešťastný konec tím nejlepším? Co mohou různé postavy považovat za šťastný konec?

POHÁDKA – REALITA:

Co dělá z pohádky pohádku (ze skutečnosti skutečnost – realitu)? Může být pohádka skutečná?

POSLUŠNOST – NEPOSLUŠNOST:

Bylo správné, že Karkulka (kůzlátka) neposlechla maminku?

5. DISKUZE

Diskutujte v kruhu nad otázkou. Postupujte od konkrétnější otázky k obecnější. Např. *Byl v pohádce vlk zlý, nebo měl jen hlad? Co dělá v pohádce postavu zlou (dobrou)? Co je to dobro (zlo)?* Pokud diskuze vážne, využijte aktivitu ► ZPÁTKY DO DVOJIC nebo HLASOVÁNÍ NOHAMA.

Varianta:

Rozdělte děti na skupiny a využijte ► AKTIVITU ŠKÁLA. Vyzvěte děti, aby seřadily následující tvrzení od těch, která označují „nejméně špatné“ činy po ty „nejhorší“ (příloha 2):

- *zabít někoho*
- *zabít někoho za trest*
- *lhát někomu*
- *lhát někomu, abych mu mohl ublížit*
- *neposlechnout rodiče*
- *neposlechnout rodiče, abych udělal někomu radost*

Diskutujte nad sestavenými škálami.

6. ZÁVĚREČNÉ ZAMYŠLENÍ

Využijte některé odpovědi, které vznikly při zkoumání. Nechte děti na závěr vyjádřit svůj souhlas či nesouhlas s nimi v pohybu, např. Dělicí čára, Škála 0–100 % v prostoru.

7. OHLÉDNUTÍ ZA PROCESEM

Ohlédněte se s dětmi za tím, jak se vám dařilo naplnit cíle lekce. Znovu jim je zopakujte.

Rozdejte dětem jednoduchý dotazník (příloha 3), požádejte, aby jej vyplnily.

Jak se mi dařilo respektovat ostatní v kruhu?

HODNĚ – STŘEDNĚ – MÁLO

Jak se mi dařilo zapojit do společného povídání?

HODNĚ – STŘEDNĚ – MÁLO

Zapojili se ostatní spolužáci do společného povídání?

ANO – TAK NAPŮL – NE

Výsledky dotazníku vám mohou pomoci v plánování příští výuky.

Příloha 1 zdroj:

Svět naruby (BARBER, ATAK Georg. *Svět naruby*. Praha: Baobab, 2014. ISBN 978-80-87060-86-5)

ZABÍT NĚKOHO

**ZABÍT NĚKOHO
ZA TREST**

LHÁT NĚKOMU

**LHÁT NĚKOMU,
ABYCH MU MOHL UBLÍŽIT**

**NEPOSLECHNOUT
RODIČE**

**NEPOSLECHNOUT RODIČE,
ABYCH MOHL UDĚLAT
NĚKOMU RADOST**

JAK SE MI DAŘILO RESPEKTOVAT
OSTATNÍ V KRUHU?

HODNĚ – STŘEDNĚ – MÁLO

JAK SE MI DAŘILO ZAPOJIT
DO SPOLEČNÉHO POVÍDÁNÍ?

HODNĚ – STŘEDNĚ – MÁLO

ZAPOJILI SE OSTATNÍ SPOLUŽÁCI
DO SPOLEČNÉHO POVÍDÁNÍ?

ANO – TAK NAPŮL – NE

JAK SE MI DAŘILO RESPEKTOVAT
OSTATNÍ V KRUHU?

HODNĚ – STŘEDNĚ – MÁLO

JAK SE MI DAŘILO ZAPOJIT
DO SPOLEČNÉHO POVÍDÁNÍ?

HODNĚ – STŘEDNĚ – MÁLO

ZAPOJILI SE OSTATNÍ SPOLUŽÁCI
DO SPOLEČNÉHO POVÍDÁNÍ?

ANO – TAK NAPŮL – NE

JAK SE MI DAŘILO RESPEKTOVAT
OSTATNÍ V KRUHU?

HODNĚ – STŘEDNĚ – MÁLO

JAK SE MI DAŘILO ZAPOJIT
DO SPOLEČNÉHO POVÍDÁNÍ?

HODNĚ – STŘEDNĚ – MÁLO

ZAPOJILI SE OSTATNÍ SPOLUŽÁCI
DO SPOLEČNÉHO POVÍDÁNÍ?

ANO – TAK NAPŮL – NE

JAK SE MI DAŘILO RESPEKTOVAT
OSTATNÍ V KRUHU?

HODNĚ – STŘEDNĚ – MÁLO

JAK SE MI DAŘILO ZAPOJIT
DO SPOLEČNÉHO POVÍDÁNÍ?

HODNĚ – STŘEDNĚ – MÁLO

ZAPOJILI SE OSTATNÍ SPOLUŽÁCI
DO SPOLEČNÉHO POVÍDÁNÍ?

ANO – TAK NAPŮL – NE

DOBŘÝ KRÁL

Autor: Zbyněk Machetanz

Téma, učivo / předmět:	bajka jako literární žánr / Český jazyk a literatura formy vlády; chování lidí / Člověk a jeho svět (vlastivěda) řešení konfliktů / Osobnostní a sociální výchova
Koncepty:	moc–dobré vládnutí; vedení–poslušnost; síla–chytrost; vítězství–prohra
Rozvíjené dovednosti:	uvažovat o podnětu; nacházet důkazy
Čas:	2 x 45 minut
Věková skupina:	3.–5. ročník (8–11 let)
Přílohy:	1. <u>obrázky zvířat</u> (lev, slon, žirafa, myš) 2. text bajky 3. škála: Kdo by byl lepší král? – kartičky s obrázky a výroky 4. závěrečná otázka 5. hodnoticí dotazník

ANOTACE: Žáci se v lekci budou zamýšlet nad otázkou, kdo by měl vládnout druhým a co ho k tomu opravňuje. Jaké schopnosti a vlastnosti by měl mít, aby byl dobrým vládcem. Žáci budou spolu diskutovat o tom, které vlastnosti jsou podle nich důležitější a které méně důležité.

POSTUP

1. NALADĚNÍ ve volném prostoru

A) Zeptejte se dětí:

Jak se teď cítíte? A následně je požádejte, ať vytvoří sami ze sebe nehybnou sochu, která vyjádří, jak se právě teď cítí. Ptejte se také, zda dokáží „přečíst“, jak se cítí druzí z jejich postojů, gest a mimiky?

B) Položte otázku:

Jak se cítíte v roli zvířete? Zadejte dětem instrukci, ať se pohybují volně po prostoru jako myš, jako žirafa, jako slon, jako lev. Povzbudte je, že k pohybu mohou přidat i zvuky.

Ptejte se: **Jak se při tom cítíte?**

▶ HLASUJ NOHAMA

Obrázky lva, slona, žirafy a myši (příloha č. 1) umístěte na zem do čtyř rohů místnosti – na dohled, ale dostatečně od sebe vzdálených.

Postupně žákům sdělujte následující zadání:

- **Postav se k obrázku zvířete, kterým bys chtěl být, a řekni proč.**
- **Postav se k obrázku zvířete, se kterým bys chtěl kamarádit, a zdůvodni proč.**
- **Postav se k obrázku zvířete, se kterým bys nechtěl bydlet v jedné domácnosti, a zdůvodni proč.**

Pokaždé se několika žáků zeptejte na důvod jejich volby tak, aby zazněly možné argumenty pro každé z vybraných zvířat.

2. PŘEDSTAVENÍ PODNĚTU

Rozdejte dětem text bajky (příloha č. 2) a společně si ho přečtěte. Můžete využít metodu řízeného čtení – rozdělte text na více kratších úseků a po dočtení každého z nich kladte dětem otázky, které je povedou k prohloubení porozumění příběhu a jednání postav. Bajku si přečtěte bez poslední věty.

* Originální verze závěru bajky zní: „Nemusíš se hned tak rozčílit, když neznáš správnou odpověď.“

3. ČAS NA ZAMYŠLENÍ

Nechte děti nejprve samostatně dotvořit závěr bajky:

- *Vymysli a napiš, co asi odpověděl lev slonovi.*
- *Sdílej svůj závěr bajky se spolužáky.*

Teprve poté si společně přečtěte originální znění závěru bajky. Porovnejte vaše nápady a přemýšlejte společně o tom, jak se pokaždé změni vyznění celého příběhu jen tím, co lev slonovi odpoví.

4. ROZPORUPLNÁ OTÁZKA

Položte dětem otázku k textu:

Kdo je tedy nakonec králem zvířat v této bajce?

Vyzvěte žáky, aby své stanovisko zdůvodnili, vysvětlili. Nechte je o otázce krátce diskutovat.

Položte dětem filozofickou otázku:

Může být králem kdokoli?

Nechte je o ní chvíli společně diskutovat. Mohou nejprve diskutovat ve dvojicích, kdy jeden z nich zastává odpověď ANO a druhý odpověď NE. Po společném sdílení argumentů k oběma odpovědím se mohou rozhodnout, jaká by byla jejich odpověď.

*Alternativou k filozofické otázce výše může být otázka: **Co dělá krále králem?***

► ŠKÁLA

Rozložte na zem kartičky s výroky (příloha č. 3) a sedněte si s dětmi kolem nich. Nechte je přemýšlet, jaké vlastnosti a schopnosti jsou pro krále více či méně důležité a proč. Poté jim zadejte otázku a úkol:

Kdo by byl lepší král?

Pokuste se kartičky s výroky uspořádat od toho, co je podle vás pro krále nejdůležitější vlastnost, po tu, která je nejméně důležitá.

Žáky můžete také rozdělit do skupin (každá skupina bude mít vlastní sadu kartiček). Podstatné je, aby diskutovali o pořadí výroků a uspořádání zdůvodňovali. Řazení kartiček není snadné, a proto můžete dát žákům možnost dát jednou kartičky vedle sebe (na roveň) a zároveň je motivovat, aby se u ostatních rozhodli, co je podle nich důležitější.

5. ZÁVĚREČNÉ ZAMYŠLENÍ

Rozdejte každému dítěti lísteček se závěrečnou otázkou (příloha č. 4):

Jaký by měl být dobrý král?

Nechte jim pár minut na rozmyšlenou a zapsání své vlastní odpovědi.

Posadte se s dětmi do kruhu. Vyzvěte je, aby se každý za sebe naposledy zamyslel a stručně se vyjádřil k závěrečné otázce. Smí k tomu použít jen jediné slovo. Naslouchejte si. Poděkujte dětem za jejich zapojení.

6. OHLÉDNUTÍ ZA PROCESEM

Rozdejte dětem hodnoticí dotazníky (příloha č. 5). Dejte jim chvíli, aby zakřížkovaly odpovědi, pak si dotazníky vyberte.

Nakonec děti vyzvěte, aby se vyjádřily gestem (pomocí tzv. TEPLOMĚRU = čím výše držím ruku, tím lépe; čím níže, tím hůř) a daly vám zpětnou vazbu o tom, jak se jim pracovalo a jak lekcí hodnotí. Ohodnoťte slovně jejich práci a poděkujte jim za zapojení.

KRÁL ZVÍŘAT

Jednoho večera se jde lev napít k řece. Když se nad ní sklání, aby se napil, povšimne si svého obrazu na hladině a užasne. Líbí se mu jeho zlatá hřívá vlající ve větru, mohutné svaly a smrtící zuby a drápy. Lev je se sebou dokonale spokojen: „Není na světě zvíře, které by se mi mohlo rovnat krásou a silou!“ říká si. „Jsem králem všech zvířat!“

Najednou cupitá kolem myš. Lev na ni volá: „Hej ty, stůj! Pověz mi – víš, kdo je ze všech nejsilnější?“ Při těch slovech se usmívá, ale při tom trochu cení své obrovské zažloutlé zuby nahánějící hrůzu, jeho oči jsou chladné a přimhouřené.

Myška se roztřepe po celém těle a rychle koktá: „No... pře.. pře.. přece Ty, ó lve – ty jsi ze všech nejsilnější. Ty jsi králem zvířat!“ „Máš štěstí – správná odpověď,“ kývne lev pobaveně hlavou. „Dnes jsem už večeřel, takže tě ušetřím... A teď mi zmiz z očí!“ Myška skočí do křoví a je pryč.

Lev se po této příhodě cítí ještě lépe. Najednou kolem něj kráčí žirafa. Lev na ni zařve: „Hej ty, stůj! Víš, kdo je ze všech nejsilnější?“ Při těch slovech si prohlíží svou mohutnou tlapu a olizuje smrtící drápy nahánějící hrůzu.

Žirafa se roztřepe po celém těle a rychle koktá: „No... pře.. pře.. přece Ty, ó lve – ty jsi ze všech nejsilnější. Ty jsi králem zvířat!“ „Správná odpověď,“ kývá lev hlavou. „Budu velkorysý, jak se na krále sluší. Dnes tě ušetřím... A teď mi zmiz z očí, než si to rozmyslím!“ Žirafa se rozběhne a zmizí.

Lev se teď cítí fantasticky.

Najednou vidí, jak kolem pomalým houpavým krokem kráčí slon. „Fuj,“ pomyslí si lev, „jak je ten živočich směšně tlustý, jak má srandovně velké uši, dlouhý nos a vráscitou kůži... Brrr. Ještě že jsem lev a ne slon!“

Lev na něj zařve: „Hej ty... stůj! Víš, kdo je ze všech nejsilnější?“

Slon se zastaví. Malýma očkama si prohlédne lva. Beze slova uchopí lva svým chobotem za ocas a pak jím začne divoce smýkat a třískat o zem, jako by lev byl jen pírkó, lítá tam a sem, jako hadr na holi, neví ani, kde je nahoře a kde dole. Nakonec s ním slon mrští do křoví plného bodláků.

Zvířený prach po chvíli klesá k zemi. Otřesený lev se konečně s hekáním vyhrabe z roští a řekne:

*

.....

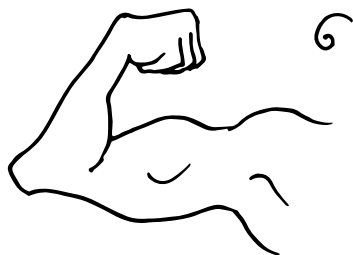
.....

Kdo byl nakonec v bajce králem zvířat?

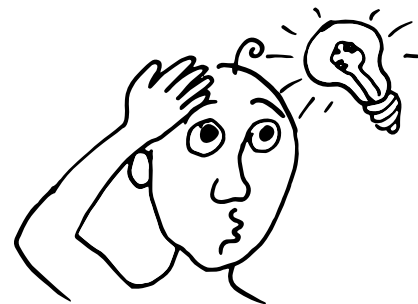
.....

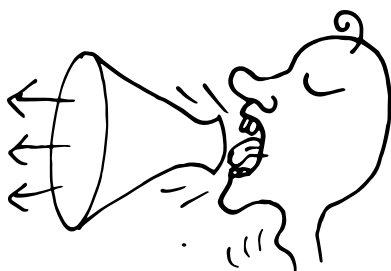
**KDO JE
SILNÝ**

**KDO JE
CHYTRÝ**

**KDO UMÍ
HLASITĚ
MLUVIT**

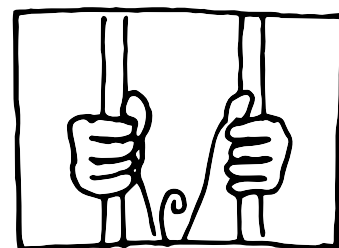
**KDO UMÍ
NASLOUCHAT**

**KDO UMÍ
POVZBUDIT**

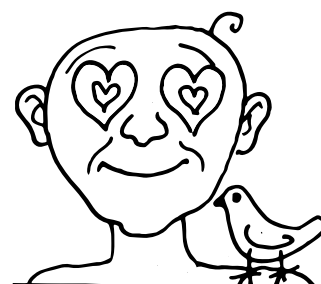
**KDO UMÍ
POTRESTAT**

**KDO DOBŘE
VYPADÁ**

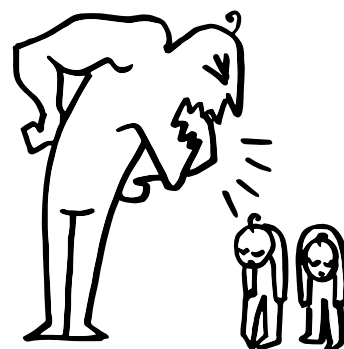
**KDO JE
LASKAVÝ**

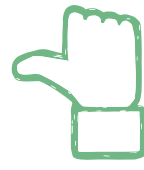

**KDO JE
SPRAVEDLIVÝ**

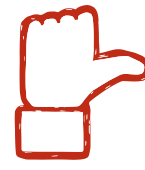

**KOHO SE
OSTATNÍ
BOJÍ**

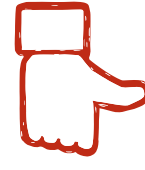

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ

NEJMÉNĚ DŮLEŽITÉ

PŘÍLOHA 4

ZÁVĚREČNÁ OTÁZKA

Jaký by měl být dobrý KRÁL?

.....

.....

.....

.....

ZÁVĚREČNÁ OTÁZKA

Jaký by měl být dobrý KRÁL?

.....

.....

.....

.....

ZÁVĚREČNÁ OTÁZKA

Jaký by měl být dobrý KRÁL?

.....

.....

.....

.....

ZÁVĚREČNÁ OTÁZKA

Jaký by měl být dobrý KRÁL?

.....

.....

.....

.....

HODNOCENÍ HODINY	ANO	ČÁSTEČNĚ ANO	NE
Byla pro mě otázka zajímavá?			
Zapojili se všichni?			
Měl/a jsem možnost říct, co jsem chtěl/a?			
Naslouchali jsme si?			

HODNOCENÍ HODINY	ANO	ČÁSTEČNĚ ANO	NE
Byla pro mě otázka zajímavá?			
Zapojili se všichni?			
Měl/a jsem možnost říct, co jsem chtěl/a?			
Naslouchali jsme si?			

HODNOCENÍ HODINY	ANO	ČÁSTEČNĚ ANO	NE
Byla pro mě otázka zajímavá?			
Zapojili se všichni?			
Měl/a jsem možnost říct, co jsem chtěl/a?			
Naslouchali jsme si?			

HODNOCENÍ HODINY	ANO	ČÁSTEČNĚ ANO	NE
Byla pro mě otázka zajímavá?			
Zapojili se všichni?			
Měl/a jsem možnost říct, co jsem chtěl/a?			
Naslouchali jsme si?			

BEN - SKUTEČNÝ PŘÍBĚH

Autorka: Stanislava Daňková

Téma, učivo / předmět:	pravidla efektivního rozhovoru; život lidí s handicapem; empatie / Člověk a jeho svět (týmovka)
Koncepty:	vina; odpuštění; naděje; bezmoc; volba
Rozvíjená dovednost:	uvažovat o podnětu; tvořit otázky, na které není jedna jasná odpověď
Čas:	45 minut (varianta s diskusí 90 min.)
Věková skupina:	7.-9. ročník (12+)
Pomůcky / přílohy:	1. zkrácený text příběhu z knihy Will Bowen: <i>Příběhy štěstí</i> , strany 19–25 2. začátky vět (pomůcka pro diskusi)

ANOTACE: Na základě postupného čtení příběhu o chlapci, kterému se stala vážná autonehoda, tvoří žáci otázky a rozlišují mezi těmi, které vycházejí z textu a které jdou po smyslu příběhu. O zvolené otázce pak mohou diskutovat. Lekce je vhodná i pro žáky, kteří s P4C začínají a učí se rozpoznat, co je filozofická otázka. Výhodou je vést lekci v tandemu, ale není to podmínkou.

POSTUP

1. NALADĚNÍ – úvodní instrukce k žákům

Požádejte žáky, aby si v učebně našli takové místo, kde budou moci dobře vnímat, přemýšlet i psát tak, aby je nikdo nevyrušoval. Požádejte je, ať si vezmou papír, něco na psaní a sednou si na to místo.

Řekněte žákům, že jim budete postupně číst skutečný příběh rozdělený na pět částí. Jejich úkolem bude pozorně poslouchat a po přečtení každé části napsat na papír alespoň jednu otázku, která je v souvislosti s přečteným napadá. **Cílem je vytvářet otázky k přemýšlení, na které není jednoznačná odpověď, ne otázky na konkrétní fakta, či informace z textu.** (Instrukci můžete ilustrovat příkladem z příběhu, který všichni znají: např. filozofická otázka k Červené Karkulce může být „Bylo špatné, že vlk sežral Karkulku a babičku?“, nefilozofická otázka: „Co všechno nesla Karkulka v košíčku?“)

Na závěr budou moci své otázky sdílet s ostatními. Společně vyberou otázku, o které by chtěli diskutovat.

2. PŘEDSTAVENÍ PODNĚTU

Přečtete první část příběhu (příloha č. 1). Požádejte žáky, aby v tichosti napsali svou otázku, nikomu ji nesdělovali a dali signál rukou, že mají otázku napsanou.

Poté přečtete další část příběhu. Vše opakujte, dokud jste nepřečetli všech pět částí a žáci mají napsány otázky ke každé části.

✖ UPOZORNĚNÍ: Příběh je emočně náročný a doporučujeme pracovat s ním ve třídě pouze v případě, že víte, že žádné z dětí neprošlo traumatickou zkušeností autonehody. Po dočtení příběhu doporučujeme dát prostor pro sdílení emocí.

3. ROZPORUPLNÁ OTÁZKA

Nyní požádejte žáky, aby ze svých otázek zvolili tu, o které by chtěli společně diskutovat. Znovu připomeňte, že diskutovat je možné jen o otázce, na kterou nenajdeme v textu nebo jinde jednoznačnou odpověď. Nechte žáky, aby vybrané otázky bez komentářů zapsali na tabuli. Otázky nijak nehodnoťte stran splnění kritéria.

Poté vyzvěte žáky, aby ze zapsaných otázek vybrali otázky, které splňují kritérium, že se neptají na fakta, nedává na ně odpověď příběh, nelze ji nikde dohledat.

4. VOLBA OTÁZKY

Z vybraných otázek nechte žáky zvolit tu, o které chtějí diskutovat. Můžete využít hlasování pomocí čárek (každý má dva hlasy), nebo mohou žáci svou volbu ukázat na mazací destičce, či na prstech ukázat číslo otázky, pro kterou hlasují.

Pokud máte málo času, zde můžete společné zkoumání přerušit a příště navázat diskusí.

5. DISKUZE

Zahajte diskusi tím, že požádáte autora/ku otázky, aby ji představil/a a začal/a s hledáním odpovědi. Pokud jsou žáci už zvyklí diskutovat, nechte je, aby si slovo předávali sami např. tak, že vždy ten, kdo mluví, vybere dalšího z těch, co se hlásí, dalšího. Pokud by to bylo pro skupinu obtížné, předávejte slovo sami. Při diskusi by žákům mohly pomoci začátky vět napsané na cedulích na zemi nebo na tabuli (viz příloha č. 2) „Myslím si, že...“ „Ne/souhlasím s, protože...“ „Rád/a bych navázal/a na to, co řekl/a..., „Když jsem slyšel/a..., napadlo mne/začal/a jsem uvažovat o...“ apod.

Do diskuze zasahujte co nejméně. V případě, že se diskuze odkloní od hledání odpovědi na vybranou otázku, se lze žáků zeptat, zda odpovídají na vybranou otázku. Ve chvíli, kdy diskuze ztrácí dynamiku, zvolte některou z technik, jak ji znovu rozproudit.

Alternativa: Pro zkušenější kolektiv je možné určit žáka, který zapisuje hlavní myšlenky a na závěr je přečte.

6. ZÁVĚREČNÉ ZAMYŠLENÍ

V závěrečné reflexi se zeptejte žáků, co si uvědomili a co považují za důležité? Proč to je pro ně důležité? Čí myšlenka je nejvíce zaujala?

7. OHLÉDNUTÍ ZA PROCESEM

Pokud budete mít více času, lze se ptát i po procesu: Za co by se žáci ocenili, co se jim povedlo? Jak se jim dařilo tvořit otázky, na které není jednoznačná odpověď? Jak se jim dařilo naslouchat si navzájem a navazovat na myšlenky ostatních?

TIP:

Pokud máte chuť využít příběh rovnou k bádání, nabízíme několik dalších otázek k následujícím konceptům.

- Handicap** *Malá otázka k textu: Dá se o Benovi říci, že ho nové ráno rozhýbalo?*
Velká otázka ke zkoumání: Mohou být lidé, kterým funguje celé tělo, více paralyzovaní než ti, kteří se nemohou vůbec hýbat?
- Vina** *Malá otázka: Byl Benův táta vinen za nehodu, která se Benovi stala?*
Velká otázka: Může být někdo vinný za věc, kterou přímo neudělal?
- Identita** *Malá otázka: Je Ben stále stejným Benem, jakým byl před autonehodou?*
Velká otázka: Když se člověk rozhodne „změnit sám sebe“, znamená to, že se stane někým jiným?

REFLEXE z hodiny:

Autorka lekce:

Žáky nejprve napadaly tyto otázky zjišťující konkrétní informace k příběhu, nikoli filozofické otázky:

- Proč tolik detailů?
- V jaké je to zemi?
- Co se stalo s řidičem, který je naboural?
- Jak dlouho Ben spal?
- Jak mohl (Ben) tak rychle změnit názor?
- Na jakém místě se bouračka stala?
- Je příběh dle skutečné události?
- Proč neposlali pro psychologa?
- Proč jen jedno zranění?
- Stalo se něco lidem, které Ben proklínal?

Zopakovala jsem zadání k tvorbě otázek, tj. aby na ni nebyla jednoznačná odpověď. Otázky dětí jsem nijak nehodnotila, nekritizovala, ale dále jsem se doptávala tak, abychom mohli společně posoudit, zda otázky kritérium splňují:

Jak dlouho spal? Existuje na to někde odpověď? Možná někde ve spisu... Je na to jedna nebo více možných odpovědí?

Proč rychle změnil názor? Můžeme někde najít jednoznačnou odpověď? (Jsou otázky, na něž odpověď neznáme, a ačkoliv jsou spíše hypotetické než filozofické, hledání odpovědi na ně může pomoci rozvoji představivosti a empatie žáků.)

Jeden žák napsal na tabuli další otázku **Proč se chtěl tak rychle zabít?** Jiný žák reagoval: To tam bylo, nechtěl takto žít.

Volba otázky k diskusi proběhla z těchto dvou: Proč (Ben) rychle změnil názor? a Proč se chtěl (Ben) tak rychle zabít?

Obě otázky se stále váží k podnětu, ale už to, že děti dokázaly vymyslet otázku, na níž by bylo více než jedna možná odpověď, bylo úspěchem a splněním cíle. S danou třídou, v níž jsou děti s velkým rozpětím mentálních schopností, je třeba postupovat pozvolna a učit je přemýšlet a tvořit otázky postupně, takže se zde neřešilo, že nejde o čistě filozofickou otázku, nepracovali jsme s kvadrantem a definicí filozofické otázky.

Vyhrála otázka: **Proč (Ben) rychle změnil názor?**

PŘÍLOHA I

ŽIJE ŠŤASTNÝ, ÚSPĚŠNÝ A INSPIRATIVNÍ ŽIVOT

Jsou lidé, kterým funguje celé tělo, a přesto jsou paralyzováni více než já.

Byl čtvrtek 26. srpna, přesně za tři minuty půl sedmé ráno.

Dong! Dong!

„Slyšíš to?“ zeptal se Ben.

„Jo, slyším,“ nevrle odpověděl Dale, který se nakláněl přes volant a mhouřil oči, kterými se snažil proniknout hustou mlhu před sebou.

„Tady je stopka,“ řekl Ben. „Vidíš? Je přímo vedle mého okýnka. Plácám do ní rukou.“

„A co jako?“

„To znamená, že jsem *přímo* v křižovatce. Přímo naproti přes silnici najedeme na dálnici a ta nás dovede až na stavbu.“

„Já vůbec nic nevidím,“ zamumlal Dale. „Ta mlha je tak hustá, že nevidím ani tu hloupou stopku, do který boucháš – *a přestaň do ní sakra mlátit!*“

„A jéje... to má někdo náladu,“ řekl Ben, a znovu do značky pořádně plácl.

Dale se nadechl, jemně sešlápl pedál a vjel do křižovatky.

Dale se rozhlédl vlevo, pak vpravo. A pak, jen pro jistotu, se ještě jednou podíval doleva.

„Co to sakra...“ Předtím tam nebyly, teď se z mlhy vyloupily dvě velké, stříbrno-bílé koule, svítily jim do očí a strašně rychle se přibližovaly. Rozeznělo se troubení.

„Ježíšmarjá!“ zakřičel Dale a dupl na plyn.

Ale bylo pozdě. Kamión naboural do pickupu a vymrštil ho do pole. Pickup se otáčel pořád dokola a síla nárazu pohazovala Dalem a Benem v kabině vozu jako míčky v losovacím bubnu.

Ben ztratil vědomí, probral se, podíval se dolů a uviděl, že má tělo pocákané krví – Daleovou krví. Pak se mu mozek odpojil.

Pak znovu nabyl vědomí, ale nebyl si ani jistý, že je opravdu vzhůru. Měl pocit, jako by se stále vznášel ve snu. Uslyšel zvuk vrtání a podíval se nahoru přímo do očí svému otci.

Jak dlouho jsem spal? Táta vypadá, jako kdyby zestárl o dvacet let.

„Vrtají ti díry do hlavy, aby tě dali do trakce,“ řekl mu táta a pohládl ho po tváři.

„Dale?“

„Bude v pořádku.“

Bena znovu zahalil závoj bezvědomí.

Ben měl to léto patnácté narozeniny. Jeho táta byl hrdý, že mu zajistil první brigádu – zaměstnal ho ve své stavební firmě. Ben s tátou byli více než jen otec a syn; byli to kamarádi. Benovi se práce u táty moc líbila.

To ráno před nehodou zadal Bennie, Benův táta, svému synovi důležitý úkol. „Tohle nářadí potřebuju dovézt na stavbu, abychom mohli zítra začít s prací.“

„Můžeme to vzít zítra s sebou,“ řekl Ben ve snaze si to ulehčit.

„Ne,“ řekl Bennie, „odvez to dneska.“ Pak ironicky dodal: „Uvědomuješ si, že dneska je výplata, že jo?“

A právě kvůli této tátově pobídce a jemné hrozbě se Ben a Dale ocitli to ráno v pickupu na mlhou zahašené křižovatce. A právě kvůli tomu, že Bennie trval na tom, že se ten úkol musí udělat přesně podle jeho pokynů, ležel teď jeho syn na nemocničním lůžku.

Bennie byl ve svém zármutku neutěšitelný. „Je to moje chyba,“ opakoval stále znovu a znovu.

„Říká se tomu katovská zlomenina,“ vysvětlil lékař Benovi, když se konečně v nemocnici probral k vědomí. „Máš takzvané neúplné poranění páteře na obratlích C2 a C3. Přesně o to se snaží kat: zlomit odsouzenému zločinci krk tak, aby mu přerušil všechny neurologické cesty do plic, srdce a životně důležitých orgánů, a on rychle zemřel.“

Lékař posečkal, aby zodpověděl případné dotazy. Žádné nepřišly.

Bennie tiše seděl a poslouchal a drtivá váha pocitu viny ho tlačila stále hloub do židle.

„Nícméně,“ pokračoval doktor, „páteř se ti nezlomila. A právě proto se tomu poranění říká neúplné. Vlastně máš velké štěstí.“

Ben rozhodně neměl pocit, že má štěstí.

„Můžeš dýchat,“ řekl doktor. „To je dobré znamení.“

„Kdy budu chodit, pane doktore?“

„Těžko říct,“ odpověděl doktor. Pak si všiml zoufalého výrazu v Benově i Bennieho tváři a dodal: „Víš co, chlapče, snaž se uzdravit se, jo? Až budeš moct zahýbat prsty na nohou, tak ti řeknu, kdy budeš moct zase chodit.“

O dva měsíce později zdravotní sestry už Bena občas podepřely do sedu nebo ho na invalidním vozíku vyvezly na projíždku po areálu nemocnice. Když se dostal mimo nemocnici, dodalo mu to pocit naděje.

Ale pak přišlo zhoršení.

„Je to otlak,“ řekla sestra. „Máš ho na kostrči a je způsobený tím, že se nemůžeš hýbat. Nemůžeme riskovat infekci, budeš muset zpátky do postele, dokud se to nezahojí.“

„Na jak dlouho?“ zeptal se Ben. „Na den, na dva?“

Sestřička se usmála: „Ne, spíš tak na týden nebo na dva.“ Ben byl sklíčený. Konečně se dostal z postele, a teď ho vrátili do hrobky. Ani ještě nedokázal pohnout prsty u nohou, a když už jsme u toho, ani ničím jiným od krku dolů.

Ben začal plakat. Plakal stále silněji a hlasitěji, až přešel do řevu. Sestřičky se ho snažily utěšit, ale bez úspěchu. Ben začal ve svém řevu také nadávat. Řval z plných plic a proklínal všechny, na koho si dokázal vzpomenout. Vydržel téměř čtyři hodiny, dokud už neměl hrdlo úplně rozedrané a hlas ochraptělý.

Sestřičky zavřely dveře do Benova pokoje, aby ten hluk utlumily, ale byl příliš hlasitý. Nevědouc si rady, poslala nemocniční správa k Benovi pracovníka nemocniční ochranky. Strážce řekl Benovi, že se bude muset uklidnit, protože všechny v nemocnici děsí.

„Prašť mě!“ zařval Ben.

„Co?“ zakoktal strážce.

„Vytáhni ten obušek a prašť mě! Prašť mě po hlavě! Prašť do mě! Zabij mě! Nemůžu v týchle posteli prožít zbytek života!“

Strážce se koukal dolů, na špičky bot. Cítil, jak se mu v krku dělá knedlík.

Všehovšudy řval Ben skoro šest hodin, dokud nepadl vyčerpáním. Upadl do neklidného a naříkavého spánku.

Když se ráno probudil, viděl, že se nic nezměnilo. Byl pořád ve stejné posteli a ve stejné místnosti. A pořád byl ochrnutý od krku dolů.

Jak se ráno rozednívalo, rozednívalo se něco i v něm. Nic se nezměnilo, a tak rozhodl, že změní jedinou věc, kterou změnit může: *sám sebe*. Při tomto rozhodnutí se v něm rozhostil pocit klidu. Jeho vztek na to, v jaké je situaci, se rozpustil, a on se rozzářil vděčností – ne kvůli tomu, co se mu stalo, ale prostě proto, že je naživu.

Znovu vyhodnotil svou situaci a udělal nová rozhodnutí. Přemýšlel o tom, co slyšel ostatní v posledních několika měsících říkat: „Ještě nikdy nikdo nepřežil poranění páteře na C2 a C3.“

Já jim ještě ukážu, pomyslel si. Nejen že budu žít, ale budu se mít k světu.

(Text byl zkrácen na základě knihy příběhů ze života – Bowen, Will: Příběhy štěstí, 2021.)

Myslím si, že...

Ne/souhlasím s, protože...

Rád/a bych navázal/a na to, co řekl/a...

**Když jsem slyšel/a..., napadlo mě/ začal/a
jsem uvažovat o...**

OŠKLIVÝ ČUMÁK ANEB...

Autor: Jaroslav Strnad

Téma, učivo / předmět:	povídka jako literární žánr (L. Aškenazy: <i>Ošklivý čumák aneb Pokrytectví</i>) Český jazyka a literatura
Koncepty:	pravda-lež; pokrytectví; přetvářka; strach; ošklivost–krása
Rozvíjené dovednosti:	umět změnit stanovisko; posuzovat důvody a příčiny; návčik hledání konceptů a tvoření filozofických otázek
Čas:	45–60 minut
Věková skupina:	7. ročník (12+)
Pomůcky:	bílé papíry (formát A4) a fixy
Přílohy:	1. povídka Ludvíka Aškenazyho – <i>Ošklivý čumák aneb Pokrytectví</i> 2. návrhy konceptů 3. návrh filozofický otázek 4. ohlédnutí za procesem

ANOTACE: V rámci lekce se zaměříte na prozkoumávání „velkých konceptů“ – pravdy a lži. Vedle tématu pokrytectví, které žáci odhalují po přečtení povídky, natrénujete také společně během lekce objevování dalších konceptů v příběhu. Poté si žáci vyzkouší tvořit či rozpoznat filozofické otázky.

POSTUP

1. NALADĚNÍ

Uprostřed učebny nachystejte kruh ze židlí (nejlépe před hodinou, ať se nezdržujete) a zahrajte si hru

► FILOZOFŮV SALÁT

Místa si vymění ti, kteří...

... znají příběh o Pinocchiově.

... už někdy slyšeli někoho lhát.

... sami někdy zalhali rodičům či kamarádovi.

... sami někdy zalhali cizímu člověku.

... měli někdy špatný pocit z toho, že neřekli celou pravdu.

... někdy zažili dobrý pocit z toho, že někoho ušetřili nepříjemné pravdy.

... někdy zažili dobrý pocit z toho, že někomu řekli nepříjemnou pravdu.

► ARGUMENTAČNÍ TENIS

Rozdělte prostor třídy na poloviny oddělené čarou a položte žákům otázku: **Myslíte si, že může být někdy správné lhát?**

Ti, kteří souhlasí, si stoupnou do jedné části prostoru, a ti, kteří nesouhlasí, do druhé. Dejte nejprve žákům možnost sdílet ve vytvořených týmech hlavní argumenty na podporu jejich stanoviska. Následně se obě strany navzájem přesvědčují svými argumenty (pinkají si argumenty jako míček přes síť). Vždy po zaznění

argumentu jedné strany, motivujte druhou, aby nejprve reagovala zdůvodněním, proč s argumentem nesouhlasí, a až následně přednesla svůj.

Nechte diskusi plynout a po nějaké době aktivitu přerušete a zeptejte se, zda chce někdo změnit „tábor“ – argumenty druhé strany jej přesvědčily, nebo alespoň „nalomily“. Zdůrazněte, že nyní nejde o souboj a vítězství jedné strany, ale společným vítězstvím je přiblížit se k co nejlepšímu zdůvodnění odpovědi na otázku. Schopnost změnit postoj a vědět proč, může být součástí vítězství.

2. PŘEDSTAVENÍ PODNĚTU

Vybídněte žáky, aby se vrátili do kruhu, a společně si přečtete povídku Ludvíka Aškenazyho *Ošklivý čumák aneb...* (příloha 1, slovo *Pokrytectví* je zde záměrně vynecháno – budeme s ním pracovat dále).

3. ČAS NA ZAMYŠLENÍ

Žákům následně položte otázku: *Jak příběh souvisí s otázkami, nad kterými jsme přemýšleli a diskutovali před jeho přečtením?*

Po sdílení odpovědí vybídněte žáky k tomu, aby zkusili **jedním slovem** doplnit druhou část názvu povídky. Nechte žáky pracovat nejprve samostatně a poté ať své návrhy zkonzultují ve dvojicích a vyberou slovo, které podle nich k příběhu sedí lépe. Pokud se neshodnou, mohou společně najít jiné slovo. Finální návrh představí ostatním a zdůvodní svůj výběr.

Odtajňte žákům, jaké slovo zvolil autor, a nechte je posoudit, jak moc se svými návrhy přiblížili či vzdálili od autora. Můžete se tak společně zamyslet nad tím, čím to je, a otevřít tak důležité téma pro filozofování, neboť každý příběh obsahuje více témat či **tzv. konceptů** (třeba *pokrytectví*), které můžeme využít ke společnému zkoumání.

TIP: Pokud máte čas a žáci s P4C teprve začínají, může být užitečné procvičit si hledání konceptů. Některé už možná žáci objevili v předchozí fázi, ale pokud nebyli příliš úspěšní, využijte přílohu 2. Rozdejte do skupin nastříhané koncepty a nechte žáky, aby je roztřídili na ty, které se v příběhu vyskytují a které nikoliv. Důležité v této fázi je také ptát se po zdůvodnění výběru.

4. ROZPORUPLNÁ OTÁZKA

Rozdejte žákům papíry a fixy a nechte je rozptýlit se po třídě. Následně je vybídněte, aby vytvořili filozofickou otázku vycházející z přečteného textu a vztahující se k některému z konceptů. Než začnete tvořit, připomeňte si společně **znaky filozofické otázky**:

- Může být otevřená i uzavřená.
- Není na ni jednoznačná odpověď.
- Správnou odpověď na ni nenajdeme v textu, u odborníka ani na internetu.
- Vede nás k přemýšlení.

Žáci pracují individuálně, nebo v malých skupinkách. Následně můžete nechat žáky umístit otázky do prostřed kruhu a společně posoudit, které otázky splňují znaky filozofické otázky.

TIP: Pokud je pro vaše žáky tvorba filozofické otázky zatím příliš velkou výzvou, využijte přílohu 3 a nechte přiřadit nastříhané otázky k jednomu ze tří konceptů.

5. VÝBĚR FILOZOFICKÉ OTÁZKY

Rozložte všechny filozofické otázky (vytvořené žáky a/nebo ty z přílohy) na zem a vyzvěte žáky, aby hlasovali, o které otázce chtějí diskutovat. Každý má právo na dva hlasy, které vyjádří udělením čárky k vybraným otázkám (mohou také dát oba hlasy jedné otázce).

6. PRVNÍ MYŠLENKY - DISKUZE

Pokud byla vybrána otázka, kterou tvořil někdo z žáků, dejte mu slovo a požádejte ho, aby otázku představil. Ptejte se: **Proč tě napadla zrovna tato otázka? Čím tě zaujala? Jak si na ni ty sám/a odpovídáš?**

Zeptejte se i ostatních žáků, čím je tato otázka oslovila, proč si ji vybrali... Budete-li mít čas, můžete ještě nad otázkou vést diskusi, ale hlavní cíl hodiny byl již splněn – tím bylo pro tentokrát vytvoření filozofické otázky.

7. OHLÉDNUTÍ ZA PROCESEM

Nechte žáky vyplnit tabulku s otázkami (příloha 4):

Donutila mě hodina k přemýšlení?

Pomohla mi uvažovat o některém z témat více do hloubky?

Pomohl mi něčí argument změnit názor/pohled na věc?

Zažil/a jsem pocit „společného tvoření“?

REFLEXE z hodiny

Lekce byla ověřena s 16 žáky 7. ročníku v půlené hodině českého jazyka, vy ji však můžete využít v nižších i vyšších ročnících – úroveň zkoumání bude pochopitelně rozdílná.

„Žákům i žákyním bylo téma blízké, často zmiňovali vlastní zkušenosti. Nebylo třeba je nějak popostrkovat, vše běželo hladce.“ (Jaroslav Strnad, autor lekce)

Otázky, které vytvořili žáci během ověřování lekce, byly převážně hypotetické, s výborným nášlapem k filozofickým:

- Proč tatínek poslal kluka pro mléko, když věděl, že se ho bojí?
- Proč se lidé smáli psovi za čumák?
- Proč psa hodnotili podle vzhledu, když za svůj vzhled nemůže?
- Proč se tatínkovi nelíbilo, že syn lhal?
- Proč toho psa odsuzovali, že je zlý, když ho vůbec neznali?
- Kde se tohle chování vzalo v človíčkově (dítěti)?
- Jak byste se zachovali vy?
- Můžeme žít bez přetvářky?
- Proč si otec (myšlen vypravěč příběhu) myslel, že je to špatně?

Doporučení od autora lekce: *Po přečtení ukázky je dobré nevěnovat se rozboru textu, ale zaměřit od konkrétního příběhu k obecným myšlenkám a vytváření filozofických otázek.*

PŘÍLOHA I

LUDVÍK AŠKENAZY – *Ošklivý čumák aneb ...*

(z knihy *Dětské etudy*)

Naše mlékařka má psa a ten je spíše melancholického založení. Mohl by to být kříženec jezevčíka s chřtem, jenže teoretické úvahy o jeho původu by zavedly tento příběh o na docela jinou kolej. Je to tučný pes střední velikosti, s tělem módně vyholeným a chlupatou zlomyslnou hlavou. Lehává u vchodu do mlékárny, a když kolem něho procházíme, říká človíček: „Tati, to je přece hrozně ošklivý čumák...“

Vyholený kříženec snáší příkoří trpělivě a dívá se na svět optimisticky. Mlékařka k němu chová něžný cit a ošklivý čumák jej neméně vroucně opětuje, takže nepřízeň okolí přijímá s lhostejností milců. Čas od času zavrčí, aby zachoval autoritu a vynutil si tím úctu: ale to jen proto, že se v něm na chvíli ozývá naléhavý hlas předků.

A my jsme se toho vrčení vůbec nebáli – když byl pes hodně daleko, človíček se stával zvláště kurážný – to už je taková človíčkovská nátura.

A ošklivý čumák se za ním jen smutně podívá a zaštekne ještě dvakrát, veden pocitem zodpovědnosti za dobré jméno mlékárny.

Takový byl mezi nimi poměr – dost napjatý. Možná proto, že ten pes byl také ještě mládě a žil na světě necelý rok. Jednoho dne poslali človíčka pro mléko. Vzal tedy bandasku a šel po schodech dolů, aniž tušil drama. Přišel k mlékárně a u vchodu leží... No – kdo jiný by to mohl být: ošklivý čumák...

Podívali se na sebe – vyholený kříženec zádumčivě, hoch s bandaskou překvapeně. A co teď?

Stál, stál, stál a najednou se hluboce ošklivému čumáku pokloní a povídá:

„Dobrý den, pejsánku!“

Ošklivý čumák nic... A hoch s bandaskou něžným hlasem pokračuje:

„Jakpak se máš, pejsánku? Ty jsi ale hezké zvíře...“

Ošklivý čumák se zvědavě podíval, olízl si vousy a zamyšleně pohnul ocasem – jaképak jsou to novoty?

„Ty jsi nejhezčí pes v celé ulici, takový hodný, takový sladký psíček. Tak se na mne přece zasměj, ty čumáčku!“

Ošklivý čumák se oddaně podíval, byl to přece jen sentimentální pes, otočil se a odešel do hlubin mlékárny.

A človíček šel pro mléko.

Když nám to všechno mlékařka vyprávěla, trochu jsme se styděli. Ani ne tak před mlékařkou, jako před ošklivým čumákem.

„Jak jsi mohl,“ povídám, „tomu psu tak lichotit, když ho jindy zlolajně pomlouváš?“ Zarazil se.

„On by mě totiž, tati,“ povídá zamyšleně, „nebyl pustil do té mlékárny.“

A ještě dodal: „A on ti byl ten ošklivý čumák takový šťastný.“

Vůbec se mi můj syn nelíbí... Ani trochu, přátelé. Má jasné, nevinné oči, zvědavé, dětské... Milí moji, kdo z vás ve svém životě nezalichotil ošklivému čumáku jen proto, že ležel u vchodu do mlékárny?

Ale kde se to, prosím, vzalo v tom dítěti?

STRACH

PŘÁTELSTVÍ

PŘETVÁŘKA

PODVOD

KRÁSA

ŠTĚSTÍ

POKRYTECTVÍ

POKRYTECTVÍ

LEŽ

HRDINSTVÍ

STRACH

PŘÁTELSTVÍ

PŘETVÁŘKA

PODVOD

KRÁSA

ŠTĚSTÍ

POKRYTECTVÍ

POKRYTECTVÍ

LEŽ

HRDINSTVÍ

LEŽ (PRAVDA)

Lžou jenom „špatní“ lidé?

Co je důležitější – říkat pravdu,
nebo udělat druhého šťastným?

Mám říkat pravdu,
i když na to doplatím?

Co způsobí, když budu vždy říkat pravdu?

OŠKLIVOST (KRÁSA)

Když je někdo zlý, znamená to,
že je i ošklivý?

Když se 10 z 12 lidí shodne na tom, že je něco
krásné, znamená to, že je to opravdu krásné?

Může se něco ošklivého stát krásným,
aniž by se to změnilo?

Co dělá ošklivost ošklivostí?

STRACH (ODVAHA)

Může být někdo, kdo se bojí, zároveň odvážný?

Bydlí strach v nás, nebo přichází s tím,
co (kdo) ho vyvolává?

Co je opakem strachu?

Byl človíček v příběhu odvážný?

			
DONUTILA MĚ HODINA K PŘEMÝŠLENÍ?			
POMOHLA MI UVAŽOVAT O NĚKTERÉM Z TÉMAT VÍCE DO HLOUBKY?			
POMOHL MI NĚČÍ ARGUMENT ZMĚNIT NÁZOR/POHLED NA VĚC?			
ZAŽIL/A JSEM POCIT „SPOLEČNÉHO TVOŘENÍ“?			
			
DONUTILA MĚ HODINA K PŘEMÝŠLENÍ?			
POMOHLA MI UVAŽOVAT O NĚKTERÉM Z TÉMAT VÍCE DO HLOUBKY?			
POMOHL MI NĚČÍ ARGUMENT ZMĚNIT NÁZOR/POHLED NA VĚC?			
ZAŽIL/A JSEM POCIT „SPOLEČNÉHO TVOŘENÍ“?			
			
DONUTILA MĚ HODINA K PŘEMÝŠLENÍ?			
POMOHLA MI UVAŽOVAT O NĚKTERÉM Z TÉMAT VÍCE DO HLOUBKY?			
POMOHL MI NĚČÍ ARGUMENT ZMĚNIT NÁZOR/POHLED NA VĚC?			
ZAŽIL/A JSEM POCIT „SPOLEČNÉHO TVOŘENÍ“?			

OPRAVDU DOBRÁ ŠKOLA

Autorka: Ivona Čermáková

Téma, učivo / předmět:	Jan Ámos Komenský a reforma školství / Člověk a jeho svět (vlastivěda), Dějepis
Koncepty:	dobrá škola; svoboda–poslušnost; genderová rovnost; respekt; smysluplnost
Rozvíjené dovednosti:	odhalovat souvislosti; uvažovat o podnětu
Čas:	2 x 45 minut
Věková skupina:	5. ročník (11–12 let)
Pomůcky:	krátký film Dějiny udatného českého národa , díl 65 Jan Ámos Komenský, interaktivní tabule, nebo obrazovka s reproduktory na promítnutí filmu, tužky, bílé papíry, lepicí papírky (sticky notes)
Přílohy:	1. pojmy související se školou 2. obrys několikapatrového domu 3. principy Komenského reformy na kartách 4. filozofické bingo

ANOTACE: Téma zkoumání vychází z probraného obsahu učiva (žáci mají pochopenou a prožitou látku o počátku novověku, znají specifika vlády Habsburků v českých zemích) a dává prostor pro zamyšlení nad tím, co pro současné děti znamená škola, co ve škole potřebují a považují za důležité. Nabízí možnost prozkoumat hodnotu školy jako místa pro formální a neformální vzdělávání. Závěrečná zjištění lze použít jako východisko k tvůrčí práci ve slohové výchově.

POSTUP

1. NALADĚNÍ

Sedněte si s dětmi do kruhu a začněte ► **HROU S VÝKŘIKEM**

Zeptejte se žáků, co by si z dvojice slov vybrali:

- *Kočka, nebo pes?*
- *Banán, nebo jablko?*
- *Cestovat vlakem, nebo autobusem?*

Po sérii výkřiků bez argumentace přidejte pravidlo pohybu: „Podle výběru změňte místo.“ V prostoru třídy určete místa, kam přejít při jednotlivých volbách. Využijte zajímavých reakcí (například vytvoří se jedna silná skupina; někdo zůstane stát uprostřed; děti se navzájem přemlouvají) a nechte zástupce skupin vyslovit argumenty vysvětlující, proč se rozhodli tak, jak se rozhodli.

Dvojice pojmů pro výběr:

- *Nebelvír, nebo Zmijozel?*
- *Školní rok, nebo prázdniny?*
- *Online výuka, nebo běžná škola?*
- *Nechodit vůbec do školy, nebo chodit do dobré školy?*

Položte na zem karty s pojmy, které nějak souvisí se školou, např. výuka, vyučovací předměty, prostředí školy, budova školy, učitelé, třída, vztahy, spolužáci, aktivity ve škole ([příloha 1](#) – doplňte volně podle sebe či dětí).

Nechte žáky vytvořit čtyř až pětičlenné skupinky podle toho, o čem by se chtěli v souvislosti se školou bavit. Výběr provedou tak, že si stoupnou k dané kartičce.

Dejte žákům možnost ve skupinkách diskutovat nad tím, **jak by daná věc (např. výuka) vypadala ve škole, která je „opravdu dobrá“**.

► POJMOVÝ DORT

Položte před žáky sedící v kruhu velký arch papíru s obrysem několikapatrového dortu ([příloha 2](#)). Aktivitu jim představte jako hledání ingrediencí pro dort, který by se jmenoval „**Opravdu dobrá škola – taková, do které bych chtěl/a chodit.**“

Jaké ingredience jsou pro dort nezbytné?

Co by se ještě do takového dortu hodilo?

Motivujte žáky, aby vycházeli z předchozí diskuze ve skupinkách a zároveň zkusili najít i obecnější podmínky fungování dobré školy. Nechte žáky sepisovat ingredience v náhodných dvojicích na malé lepicí papírky (sticky notes), které umístí do obrysu dortu.

Poté si je společně přečtete a pokuste se vyvolat diskusi nad tím, **kteřá ingredience je zásadní a měla by být v základní vrstvě dortu, která je ozdobou a dort se bez ní případně obejde.**

Jednotlivé dvojice mohou svou ingredienci dovysvětlit, vy můžete dále nahazovat dobré otázky k diskusi (např. při ingredienci „respekt“ položit otázku *Kdo by měl ve škole být respektován a proč?*, při ingredienci „tělocvična“ pomoci otázkou *Myslíte, že by s touto ingrediencí souhlasili všichni bez ohledu na to, zda žijí ve městě, nebo na vesnici?*).

TIP: V případě, že máte lekci rozdělenou do dvou přímo nenasazujících hodin, nechte žáky uzavřít zkoumání vylepením vytvořeného dortu na viditelné místo ve třídě, kde bude až do navazující hodiny. Pokud by někoho napadla v mezičase nějaká další ingredience, může ji zapsat na lístek a nalepit vedle dortu. Pokud hodiny navazují, pokračujte dalším krokem.

2. PŘEDSTAVENÍ PODNĚTU

V další části zkoumání použijte krátký film z cyklu [Dějiny udatného českého národa](#), díl 65 Jan Ámos Komenský dostupný volně z iVysílání České televize.

Po zhlédnutí nechte žáky **shrnout pomocí sedmi slov, jak si dobrou školu představoval J. A. Komenský**. Dovysvětlete případné nejasnosti, termíny.

3. ČAS NA ZAMYŠLENÍ

Nabídněte dětem na jednotlivých listech papíru vybrané principy Komenského reformy ([příloha 3](#)) a požádejte je, aby ve skupinkách po pěti až šesti **seřadili principy od toho, který považují za nejdůležitější, po nejméně důležitý**. Každá skupina má k dispozici všech pět principů a tvoří vlastní škálu.

Navrhované principy:

- povinné vzdělávání chlapců i dívek do 12 let
- zavedení prázdnin

- vzdělávání v mateřském jazyce
- škola hrou
- odmítnutí tělesných trestů za neznalost

Jakmile budou mít žáci hotovo, nechte je zdůvodnit, proč seřadili škálu zrovna takto. Ptejte se, kde pro ně bylo největší výzvou se dohodnout a díky čemu se to podařilo. Požádejte je také, ať se rozhlédnou kolem a porovnájí svou škálu s ostatními. Dejte žákům možnost doptat se ostatních skupin, proč se rozhodly pro to které řešení.

Nakonec můžete žákům položit otázku:

***Kdybyste žili ve stejné době jako J. A. Komenský (17. století), myslíte, že byste zvolili stejné pořadí?
V čem by to bylo případně jiné a proč?***

4. ROZPORUPLNÁ OTÁZKA

Poté umístěte doprostřed kruhu otázky vytištěné či napsané velkým písmem na samostatných papírech (vyberte jen čtyři až pět z nich, aby děti zvládly vše přečíst). Nechte děti hlasovat, o které otázce chtějí diskutovat. Hlasovat můžete např. pomocí až dvou hvězdiček, které děti udělí jednotlivým otázkám.

Bylo by dobré, kdyby do školy musely povinně chodit jenom holky, nebo naopak jenom kluci?

Kdyby neexistovala škola, existovaly by prázdniny?

Proč mají prázdniny jenom děti a dospělí ne?

Kdybychom si ve škole jenom hráli, byla by to ještě škola?

Kdybychom si ve škole nikdy nehráli, byla by to ještě škola?

Když se během hry naučíme novou věc, je to pořád ještě hra, nebo už je to učení?

***Kdybychom se nesměli ve škole učit v češtině, ale třeba v angličtině,
stali by se z nás postupně Angličané?***

Co je horší – dostat od učitele pětku za to, že něco neumím, nebo být potrestán?

Je správné, že děti dostávají ve škole za chyby špatné známky?

5. DISKUZE

Spočítejte hvězdičky, které žáci přidělili jednotlivým otázkám, a vítěznou umístěte viditelně doprostřed kruhu.

Požádejte někoho z žáků, který pro otázku hlasoval, jestli může začít společnou diskusi tím, že řekne, co se mu na otázce líbilo a jak o ní přemýšlí.

Poté nechte děti volně navazovat na myšlenky ostatních a diskutujte o otázce. Neváhejte do diskuze vstupovat pomocí facilitačních otázek či technik, které pomohou diskusi prohloubit, rozprout nebo vracet zpět k podstatě otázky.

6. ZÁVĚREČNÉ ZAMYŠLENÍ

Po skončení diskuze připomeňte žákům aktivitu z minulé hodiny (dort Opravdu dobré školy) a dejte jim možnost připojit další ingredience či odebrat některé, které jim už nepřipadají důležité. Můžete také společně přeskupit, co jsou nejdůležitější ingredience a co spíše třešinka na dortu.

Dort Opravdu dobré školy můžete ve třídě nechat a průběžně se k němu vracet např. při třídnických hodinách, při práci na třídních a školních pravidlech, při plánování školních akcí.

Dejte každému možnost vyjádřit jednou větou zážitek/zjištění z dnešní práce. Můžete využít např. zadání: ***Kdyby mělo dnešní filozofování nadpis, jak by zněl?*** Ostatní mohou vyjádřit pohybem míru souladu s návrhy, které zazní, pokud sami nechtějí formulovat vlastní zážitek.

7. OHLÉDNUTÍ ZA PROCESEM

Využijte zjednodušenou tabulku filozofického binga (příloha 4) na velkém formátu a vyzvěte žáky, aby udělali znaménko všude tam, kde by mohli odpovědět ANO.

Reflexe z hodiny:

Jaké byly reakce dětí?

Autorka lekce: Obecně mají děti hodiny s P4C rády, na tuhle se těšily i proto, že věděly, že se dostaneme k Janu Ámosi Komenskému, který je zajímavý. Diskuze ohledně ingrediencí pro dobrou školu (používali jsme i termín smysluplná škola) byla velmi plodná, přinesla zajímavé nápady a zdařilou argumentaci.

Jaké argumenty zazněly?

*„Myslela jsem si, že nechodit do školy bude super, ale po týdnu už mi bylo smutno a pak už jsem fakt brečela.“
Vanesa, 11 let*

*„Kdyby ve škole respektovali jen žáci učitele a neplatilo to i naopak, tak by to vlastně žádný respekt nebyl.“
Erik, 11 let*

*„Tělocvičnu nemusím, radši lezu po stromech.“
Hana, 10 let*

*„Smysluplná škola je škola, kde člověk vždycky ví, CO má dělat, a chápe, PROČ to má dělat.“
Vojta, 11let*

*„Kdyby mi nadával učitel, tak to vnímám jako trest. Kdyby mi nadával spolužák, tak je to napadení.“
Marie, 11 let*

*„Nevadí mi se učit, učím se docela ráda. Ale strašně mě nebaví psát.“
Lenka, 10 let*

VÝUKA

**VYUČOVACÍ
PŘEDMĚTY**

**MÍSTO,
KDE
SE UČÍME**

**PROSTŘEDÍ
OKOLO
ŠKOLY**

**BUDOVA
ŠKOLY**

UČITELÉ

TŘÍDA

VZTAHY

SPOLUŽÁCI

**AKTIVITY
VE ŠKOLE**

HODNOCENÍ

PRAVIDLA

POVINNÉ VZDĚLÁVÁNÍ CHLAPCŮ I DÍVEK DO 12 LET

ZAVEDENÍ PRÁZDNIN

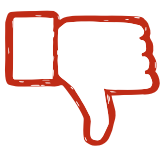
VZDĚLÁVÁNÍ V MATEŘSKÉM JAZYCE

ŠKOLA HROU

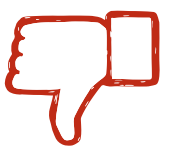
ODMÍTNUTÍ TĚLESNÝCH TRESTŮ ZA NEZNALOST

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ

NEJMÉNĚ DŮLEŽITÉ

Mám pocit,
že se všichni zapojili
do přemýšlení.

Dařilo se nám
spolupracovat při práci
ve skupině.

Nesouhlas s názory
někoho jsme vyjádřili
ohleduplně.

Dokázali jsme se
poslouchat a reagovat
na sebe.

Mám v hlavě myšlenky,
které by tam bez této
hodiny nebyly.

Nebyla to nuda.

ZNÁMKA PUNKU

Autor: Zbyněk Machetanz

Téma, učivo / předmět:	hudební styly a žánry – punk / Hudební výchova
Koncepty:	umění; agresivita; poslušnost–revolta; protest; svoboda–nesvoboda–anarchie; slušnost–vulgarita; krása–ošklivost; provokace–tolerance
Rozvíjená dovednost:	uvažovat o podnětu; posuzovat důvody a příčiny; nacházet kritéria
Čas:	45 min.
Věková skupina:	9. ročník (14+)
Pomůcky:	videoklip písně od Dead Kennedys: Holiday in Cambodia (https://www.youtube.com/watch?v=Qr6NOsluHYg) a vybavení pro přehrání písně (počítač s internetovým připojením, dataprojektor, reproduktory)
Přílohy:	1. text o vůdci Pol Potovi

ANOTACE: Lekce pomůže žákům seznámit se hlouběji s hudebním stylem punk rock. Vyzve je k přemýšlení nad tím, jaké sdělení a jakým způsobem mohou vyjadřovat konkrétní písně a vede je k uvažování nad smyslem a úlohou umění jako takového.

POSTUP

POZNÁMKA NA ÚVOD: Žáci už vědí z předchozích vyučovacích hodin, co je to punk rock, jak tato hudba zní, jaké postoje punk vyjadřuje; seznámili se s ukázkami písní a sami si zkusili některé z nich zazpívat (např.: Visací Zámek – Znamka Punku, Kašpárek v rohlíku – Čurej sem, čurej tam).

1. NALADĚNÍ

Vyzvěte žáky, aby se volně rozmístili v prostoru a pak vytvořili dvojice stojící čelem k sobě na pohodlnou vzdálenost.

Představte žákům zadání k následující otázce:

Kdybych si mohl vybrat, chtěl bych být raději ... ?

Svoji odpověď ztvárněte pantomimicky.

Modelujte první pantomimickou odpověď na otázku *Kdybych si mohl vybrat, chtěl bych být raději den, nebo noc?* Poté budou další gesta ve dvojicích vymýšlet sami žáci. Buď se spolu v odpovědi shodnou, nebo budou v rozporu. Následně si krátce řeknou důvody, proč se tak rozhodli. Na každou novou otázku se žáci ve dvojicích vymění.

Další otázky:

Kdybych si mohl vybrat, chtěl bych být raději...

- *ticho, nebo křik?*
- *rozum, nebo cit?*
- *řád, nebo chaos?*
- *vlk, nebo pes?*
- *většina, nebo menšina?*

Alternativní otázky: ... kytara, nebo buben? ... oheň, nebo voda? ... jednička, nebo nula? ... krása, nebo chytrost? ... svoboda, nebo bezpečí? ... bohatý, nebo chudý? ... poslušnost, nebo revolta?

► FILOZOFŮV SALÁT

Požádejte žáky, ať vytvoří kruh, v němž budou sedět nebo stát jeden vedle druhého. V kruhu si budou vyměňovat místa vždy všichni ti, pro něž platí daná podmínka:

Místo si vymění, kdo ...

- ... už měl někdy pocit, že je "in" a "cool".
- ... už měl někdy pocit, že je "out" a "mimo".
- ... už měl někdy pocit, že se svět zbláznil.
- ... se někdy odvážil být za cvoka před ostatními.
- ... se někdy odvážil „jít proti proudu“ / proti většině.
- ... někdy někoho vědomě provokoval.
- ... měl někdy chuť si pořádně od plic zakřičet.
- ... někdy v rozčilení něco rozbil.

Poté navažte sdělením o emocích a hudbě:

Emoce – příjemné i ty nepříjemné – jsou součástí našich každodenních životů. Dáváme je najevo svými slovy i neverbálně. Hudba je jazykem emocí, ale dokáže také vyjadřovat myšlenky, názory a postoje autora. Zaposlouchejte se do následující písně a vnímejte, co všechno vyjadřuje...

②. PŘEDSTAVENÍ PODNĚTU

Pusťte si videoklip nebo poslechněte audionahrávku písně od **Dead Kennedys: Holiday in Cambodia** (<https://www.youtube.com/watch?v=Qr6NOsluHYg>).

✗ UPOZORNĚNÍ: Pokud se rozhodnete pustit žákům oficiální videoklip k písni a nejen audionahrávku, je třeba je předem varovat, že se v něm vyskytují drastické autentické záběry.

③. PROSTOR PRO ZAMYŠLENÍ

Postupně žákům pokládejte následující otázky:

Zkus své dojmy z této písně vyjádřit jediným slovem.

Co tě napadalo během poslechu / sledování videoklipu? (Jaké byly Tvé pocity, představy, myšlenky, otázky?)

Jaká byla hudba? Jaký byl zpěv?

Jak se choval zpěvák během vystoupení? Jak byl oblečený?

O čem asi mohl být text této písně?

Proč ji tato kapela asi složila?

Krátce žákům nastiňte, jak fungoval totalitní režim diktátora Pol Pota v Kambodži (příloha č. 1). Píseň vyjadřuje nesouhlas s násilným zasahováním do konfliktu ze strany USA a varuje před falešným a zjednodušeným viděním problémů v jiné části světa.

4. ROZPORUPLNÁ OTÁZKA

▶ ARGUMENTAČNÍ ŘADY

Vyzvěte žáky ve dvojicích k diskusi postupně nad následujícími dvěma otázkami, kdy jedna strana argumentuje pro odpověď ANO a druhá strana pro odpověď NE. Nechte je pak také vyměnit si strany a zastávat opačné stanovisko.

Má být umění krásné? Proč ANO, proč NE

Má umění provokovat? Proč ANO, proč NE

(Alternativou může být i otázka: Je punk nebezpečný? Proč ANO, proč NE)

5. ZÁVĚREČNÉ ZAMYŠLENÍ

▶ DĚLICÍ ČÁRA

Vybídněte žáky, aby se postupně zamysleli nad vámi přečtenými výroky či otázkou a aby pokaždé vyjádřili svůj souhlas/nesouhlas či odpověď ANO/NE tím, že se postaví na určitou stranu dělicí čáry dle zadání. Pokud nejsou rozhodnutí, mohou zůstat stát uprostřed.

Z nabídky si vyberte tři výroky:

Umělecká provokace je pro společnost potřebná.

Mělo by být umělecké vyjádření nějak omezeno, nebo má umělec tvořit bez omezení?

Punk je umění.

Bylo by super mít za kamaráda/kamarádku pankáče.

Šel/šla bych na punkový koncert.

Požádejte vždy zástupce jednotlivých stran, aby představili argumenty pro svoje rozhodnutí. Pokud v průběhu argumentace někdo změní svůj postoj, může se přesunout. Zeptejte se i nerozhodnutých, jestli je argumenty převážili alespoň mírně na některou stranu.

6. OHLÉDNUTÍ ZA PROCESEM

Zeptejte se žáků, jaké úvahy při této lekci zásadně posunuly jejich předchozí pohledy. Doptávejte se jich také, které otázky je nejvíce zaujaly a proč, na které otázky se jim dobře odpovídalo a proč, ke kterým otázkám pro ně bylo náročnější se vyjádřit a proč a které otázky je nejvíce přiměly k přemýšlení.

TIP: Nechte žáky ve dvojicích krátce diskutovat nad otázkami:

Proč ještě není PUNK „mrtev“, proč stále žije a je populární?

V čem je jeho největší přínos, síla, inspirace?

Své nejlepší nápady mohou napsat na papír, vyvěsit ve třídě a přečíst si nápady druhých.

Další skladby, které můžete pro lekci použít:

Pussy Riot: Punk Prayer – <https://www.youtube.com/watch?v=ALS92big4TY>

Beton: Kyiv calling – <https://www.youtube.com/watch?v=AjrbC7h3wHk>

Sex Pistols: God Save the Queen – <https://www.youtube.com/watch?v=yqrAPOZxgzU>

**PUNK'S
NOT DEAD**

Pol Pot

Pol Pot byl kambodžský komunistický revolucionář a politik, vůdce Rudých Khmerů a premiér Kambodže v letech 1976–1979. Během jeho totalitní vlády byly zabity více než dva miliony Kambodžanů.

Ihned po vítězství začali Rudí Khmerové uvádět v Kambodži do života svoji ideologii. Jejich cílem bylo převést Kambodžu z feudalismu rovnou do komunismu, vytvořit venkovskou rovnostářskou společnost založenou prakticky výhradně na zemědělství. Pol Pot fakticky zlikvidoval města, která pokládal za nenapravitelná semeniště kapitalismu. Všechna města v Kambodži byla vysídlena a obyvatelé přestěhováni na venkov, často jen do džungle, aby se tu „převychovávali“ prací. Pol Pot a vedení státu sídlili ve vylištěném Phnompenhu.

Byly zrušeny peníze a zakázán obchod. Život a oblečení Kambodžanů byly plně unifikovány: každý měl mít jen pár základních věcí a musel být jednotně oblečen do černého stejnokroje. Lidé byli rozděleni do družstev a celé dny museli dřít na polích. Rybolov a sbírání plodů spadlých ze stromů byly zakázány jako kontrarevoluční činy. Manželští partneři byli lidem přidělováni a páry se mohly stýkat jen ve vymezených časech za účelem plození dětí. Ty pak byly rodičům odnímány a vychovávány „Angkarem“ (utajovanou komunistickou stranou). Místo „já“ se muselo říkat „my“, děti své rodiče nazývali „strýčku“ a „teto“, zatímco ostatní dospělí „otče“ nebo „matko“. Intelektuálové, za něž byli považováni například ti, co nosili brýle nebo uměli cizí jazyk, byli likvidováni. Tisk byl zrušen. Národnostní menšiny (Vietnamci, Čamové a Číňané) byly tvrdě perzekvovány a musely se vzdát všeho, co je odlišovalo od ostatních Kambodžanů. Mnoho z nich bylo zavražděno v důsledku genocidy.

(Zdroj informací: https://cs.wikipedia.org/wiki/Pol_Pot)

JSOU MOJE SNY MOJE?

Autorka: Kateřina Sedláková

Téma, učivo / předmět:	vlastnictví; komunikace a vzájemné naslouchání / Výchova k občanství; Osobnostní a sociální výchova
Koncepty:	hmotné a duševní vlastnictví; sen – skutečnost
Rozvíjené dovednosti:	zapojit většinu ve třídě; zajímat se o názory druhých; umět změnit stanovisko; posuzovat důvody a příčiny
Čas:	45 minut
Věková skupina:	2. stupeň ZŠ
Pomůcky:	videoklip skupiny Tata Bojs – Snová: https://youtu.be/W47XmErbhM0 a vybavení pro přehrání písně (počítač s internetovým připojením; dataprojektor; reproduktory); „mluvítko“ (např. kamínek, mušle, apod.); lepicí páska (nejlépe papírová); volné papíry; fixy; hlasovací lístečky
Přílohy:	1. varianty odpovědí: rozhodně ano, asi ano, asi ne, rozhodně ne, příp. nerozhodnutí 2. filozofické otázky

ANOTACE: Poslech písničky Snová je otevřením filozofického zkoumání na téma vlastnictví. Společně s žáky budete hledat odpovědi na otázku, zda je rozdíl mezi duševním a hmotným vlastnictvím. Pravděpodobně se také dotknete otázky zcizení, originality a plagiátorství. Žáci se procvičí v argumentaci a tvoření otázek.

POSTUP

Pro uvedení tématu hodiny použijeme úryvek z textu Prohlášení nezávislosti (A) a 2. dodatek Ústavy USA (B). Také si krátce pomocí otázek se žáky připomeneme okolnosti vzniku USA, např. pomocí obrazu z Kongresu USA – Prohlášení nezávislosti (příloha 1).

1. NALADĚNÍ

Zahrajte si s žáky ► **HRU S ASOCIACEMI**. Žáci jsou v kruhu a postupně si budou předávat „mluvítko“, předmět (např. kamínek, mušle, tužka apod.), který umožňuje promluvit právě tomu, kdo ho zrovna drží v ruce. První, kdo dostane „mluvítko“, má za úkol říct asociaci ke slovu SEN. Každý další, ke komu se „mluvítko“ dostane, řekne vždy jedno slovo, které ho jako první napadne ke slovu předcházejícímu (např. SEN – FANTAZIE – NEMOŽNOST – PŘÁNÍ... apod.).

2. PŘEDSTAVENÍ PODNĚTU

Požádejte žáky, aby se pohodlně usadili, zavřeli oči a zaposlouchali se do slov následující písničky. Pusťte skladbu Snová od skupiny Tata Bojs (cca od 1:20 min. do 2:50 min.).

3. ČAS NA ZAMYŠLENÍ

Hudbu pomalu ztište a zeptejte se žáků, zda vnímali slova písničky. Ptejte se jich, co konkrétně si vybavují. Dojděte s nimi k tomu, že v písničce se objevují tato slova:

Jsou moje sny opravdu moje? Jestli ano, tak i všechny věci z nich jsou moje a realita mi je nemůže jen tak brát. A jestli ne, tak čím jsou?

4. ROZPORUPLNÁ OTÁZKA

Využijte ke zkoumání otázku z textu písně:

Jsou moje sny opravdu moje?

Nechte žáky ve dvojicích hledat argumenty pro odpověď ANO a pro odpověď NE.

Můžete pak navázat některými dalšími otázkami:

Pokud jsou moje sny „moje“, znamená to, že je mohu plně ovládat / dělat si s nimi, co chci?

Co znamená, že je něco moje? Je-li něco doopravdy moje, znamená to, že to patří jen mně / že s tím můžu dělat, co chci / že to můžu ovládat?

Mohu vůbec vlastnit něco, co neexistuje?

Může nám realita vzít něco, co neexistuje?

Položte na zem napsanou otázku:

Jsou sny skutečné?

Současně předložte čtyři varianty odpovědí, které rozmístíte v prostoru třídy do jednotlivých zón oddělených pruhy lepicí pásky. Prostřední čáru můžete označit jako „nerozhodnutí“.

ROZHODNĚ ANO

ASI ANO

NEROZHODNUTÍ

ASI NE

ROZHODNĚ NE

Následně vyzvěte žáky, aby si stoupli do zóny dle svého názoru.

Podle toho, jak jsou žáci rozmístěni v tzv. ARGUMENTAČNÍCH ZÓNÁCH, nechte je hledat ve skupinkách důvody (argumenty) pro jejich názor.

Pozn.: Pokud se všichni žáci přesunou k jednomu názoru, nechte je argumentovat pro něj. Následně je vyzvěte, ať vyzkoušejí, jak by asi argumentoval člověk, který by zastával jiný (opačný) názor.

Jakmile budou mít žáci promyšlenou argumentaci, vybídněte je, aby ji představili. Jestliže byl někdo mezi nerozhodnutými, mohou ho ostatní svými argumenty přilákat do své zóny. Zároveň kdokoli může během argumentace změnit své umístění. Argumenty, které zaznějí, zaznamenávejte.

5. VOLBA OTÁZKY

Předem si připravte diskusní otázky napsané na papírech:

Jak se pozná, že je něco skutečné?

Odehrávají se sny mimo realitu?

Je těžší získat vymyšlenou věc (nehmotnou), nebo cizí věc (někoho jiného)?

Zároveň můžete s žáky vytvořit další otázky na základě argumentů zaznamenaných v předchozích krocích a zapsat je samostatně na volné papíry.

Nechte děti hlasovat o otázce, o které chtějí dále diskutovat, a to tak, že každý má hlasovací lísteček, který nalepí k preferované otázce (případně může mít každý k dispozici dva hlasovací lístečky).

Společně s dětmi vyberte otázku, která je zajímavá nejvíce, a zkuste zjistit, proč právě tato otázka. Rychlým dotazem zkuste „otestovat“ (palec nahoru či palec dolů vyjadřuje určitou odpověď na otázku), zda je vybraná otázka rozporuplná a zda má potenciál pro zajímavou diskuzi. Můžete pak přímo navázat diskuzí nad zvolenou otázkou, nebo si tím nachystat téma pro příští filozofické zkoumání.

5. ZÁVĚREČNÉ ZAMYŠLENÍ

Zadejte žákům úkol:

Řekněte jedno slovo, které vám nejvíce utkvělo v paměti z dnešní hodiny.

Postupně mluví kdokoliv, dokud nepromluví všichni (můžete opět použít „mluvítko“).

7. OHLÉDNUTÍ ZA PROCESEM

Ptejte se žáků na některé z otázek:

Dařilo se vám uvádět argumenty k vašim stanoviskům?

Ovlivnil vás dnes něčí argument nebo myšlenka?

Povedlo se vám vytvořit rozporuplné otázky?

Co vám pomohlo při tvoření otázek?

ROZHODNĚ ANO

ASI ANO

ASI NE

ROZHODNĚ NE

JSOU SNY SKUTEČNÉ?

JAK SE POZNÁ, ŽE JE NĚCO SKUTEČNÉ?

ODDEHRÁVÁJÍ SE SNY MIMO REALITU?

**JE TĚŽŠÍ ZÍSKAT
VYMYŠLENOU VĚC
(NEHMOTNOU),
NEBO CIZÍ VĚC
(NĚKoho JINÉHO)?**

ZRZA

Autor: Jana Bilská

Téma, učivo / předmět:	protižidovská opatření v protektorátu Čechy a Morava; 2. světová válka Člověk a jeho svět (vlastivěda)
Koncepty:	svoboda–útlak
Rozvíjené dovednosti:	nesouhlas dávat najevo s citem, nacházet důkazy
Čas:	60 minut
Věková skupina:	5. ročník (10+)
Přílohy:	1. text básně J. Schneidera: ZRZA (můžete využít namluvenou verzi W. Matuškou: https://www.youtube.com/watch?v=zXKpg57Lrdc) 2. zkrácený seznam protižidovských opatření 3. škála a cedule s oběma póly pro několik skupin (tisk podle počtu skupin)

ANOTACE: V rámci tohoto zkoumání se budete soustředit na nesvobodu Židů v protektorátu, a to jak prostřednictvím básně Zrza, tak skrze protižidovská opatření. Žáci společně posuzují, ztráta jakých práv a svobod představuje největší útlak.

✖ UPOZORNĚNÍ: Lekci doporučujeme jen pro žáky od 5. třídy výše, a to jen pokud už se setkali s tématem 2. světové války.

POSTUP

Poznámka na úvod: Zde popisovaná lekce navázala na hodiny vlastivědy, ve kterých děti získaly znalosti o období 2. světové války, o protektorátu Čechy a Morava, o holokaustu. Lekce proběhla s odstupem jednoho týdne.

Dovednostní cíl lekce – *nesouhlas dávat najevo s citem* – byl zvolen záměrně tak, aby podpořil klidnou diskusi, jelikož šlo o třídu, která měla dlouhodobě problém s nasloucháním si a vzájemným respektem.

1. NALADĚNÍ

▶ HRA S VÝKŘIKEM

Začněte hodinu aktivitou, při které děti sedí v lavicích a z dvojice slov, které jim nabídnete, vykřiknou nahlas to, které je jim z nějakého důvodu bližší:

- *divadlo, nebo kino?*
- *restaurace, nebo kavárna?*
- *ovoce, nebo sladkosti?*
- *sýry, nebo maso?*

Pozn. Dvojice slov jsou zvoleny podle těch protižidovských opatření, se kterými se níže pracuje při tvorbě škály. Jestliže si pro tvorbu škály vyberete jiná než níže nabídnutá opatření, můžete také upravit dvojice slov pro hru s výkřikem.

► ARGUMENTAČNÍ ŘADY

Poté nechte děti, aby pomocí argumentačních řad obhajovaly vždy jednu stranu z dvojice. Předem určete, co která řada obhazuje: „Vaše řada vymýšlí, proč je lepší divadlo – vaše řada, proč je lepší kino (ovoce – sladkosti).“

Představte přitom dětem dovednostní cíl hodiny a modelujte jim, jak mohou dát svůj nesouhlas najevo s citem: *Ty říkáš, že kino je lepší, protože je zábavnější, ale já si myslím, že divadlo je lepší, protože...).*

2. PŘEDSTAVENÍ PODNĚTU

Rozdejte dětem kopii básně J. Schneidera *ZRZA* (příloha 1). Text si můžete společně přečíst nebo dětem pustit z YouTube báseň namlouvanou Waldemarem Matuškou.

3. ČAS NA ZAMYŠLENÍ

Vyzvěte děti, aby volným psaním vyjádřily na papír, co v nich báseň *ZRZA* vyvolala (alternativa: napište pět slov, která vás v souvislosti s básní napadají). Po chvíli je nechte, aby utvořily nejdříve dvojice a potom čtveřice a společně sdílely, co napsaly. Zeptejte se, co mají ve skupinách stejné, co je jiné, co je zaujalo?

4. ROZPORUPLNÁ OTÁZKA – TVORBA ŠKÁLY

Poté připomeňte dětem protižidovská opatření, kterými jste se zabývali v minulé hodině. Všechna opatření představovala zásadní omezení práv a svobod židovských obyvatel. V básni se setkáváme dokonce s tím nejbrutálnějším zacházením se Židy, kterým bylo upření práva na život. Ti, kteří přežili (nebo nebyli odvezeni do koncentračního tábora), i tak čelili nesmírně obtížným podmínkám. Vysvětlete dětem, že se společně zkusíte zamyslet nad tím, která práva a svobody je nejtěžší ztratit, a tím také nad tím, co je v životě obzvláště cenné.

Doporučené kroky před samotnou lekcí:

Dejte žákům (v hodině vlastivědy) seznam 45 protižidovských opatření (příloha 2) a nechte je samostatně vybrat 10 opatření, která by pro ně byla nejvíce omezující/nepříjemná. Následně vyberte osm opatření, která se ve výběru dětí objevila nejčastěji a z těch vytvořte škálu, se kterou budete pracovat. Opatření můžete vybrat i sami, nebo využít škálu nabízenou v příloze 3.

Vytvořte (nebo nechte děti vytvořit) trojice či čtveřice a představte jim, že teď se budete společně zamýšlet nad otázkou:

- **Co je nejhorším útlakem lidských práv a svobod?**

Každé skupince dejte vámi nebo dětmi předem připravených osm protižidovských opatření a kartičky, na kterých jsou napsány dva póly škály (příloha 3). Úkolem dětí bude ve skupinkách seřadit opatření na škále od toho, co vnímají jako **největší útlak** po to, co vnímají jako **menší útlak** lidských práv a svobod. (Pozn. aut.: Záměrně nevyužíváme rozmezí škály největší–nejmenší, aby nedošlo k relativizaci faktu, že se u všech opatření stále jedná o zásadní útlak.)

Měly by se přitom domlouvat, diskutovat, obhajovat svůj názor. Motivujte děti, aby se snažily řadit opatření za sebe a maximálně dvě daly na stejnou úroveň. Jako podporu pro společné domlouvání je dobré dát dětem na tabuli či na cedule věty, kterými je možné dávat nesouhlas najevo s citem: *„Nesouhlasím s tebou, protože si myslím, že...“* *„Když říkáš, ... ,tak mě napadá...“* *„Nerozumím tomu, ... potřeboval bych se doptat, více rozumět...“* *„Souhlasím s tím, co říkáš..., protože si myslím, že...“*

5. DISKUZĚ (zkoumání)

Skupiny představí své škály. Ptejte se žáků, co pro ně bylo nejjednodušší zařadit, na čem se shodli, co bylo naopak nejtěžší, co dělali, když někdo se zařazením kartičky nesouhlasil? Srovnajte dvě odlišné škály (pokud se objeví) – doptejte se skupin, proč se která rozhodla v seřazení právě takto, a vyzvěte je k vzájemné argumentaci. Nebo vezměte opačné póly a pátrejte po tom, proč jsou tak daleko od sebe. Jaká svoboda je pro vás nejcennější a proč? Pokud se neshodli, který argument je přesvědčivější?

6. ZÁVĚREČNÉ ZAMYŠLENÍ

Řekněte dětem, aby se opět vrátily do lavic a na své papíry si zapsaly, co jim běží hlavou, co si uvědomily, jakou mají otázku? (můžete se k tomu vrátit v další hodině vlastivědy).

7. OHLÉDNUTÍ ZA PROCESEM

Pokud máte možnost, sedněte si s dětmi do kruhu (na koberec). Zeptejte se jich:

- *Jak se vám dařilo dávat si navzájem nesouhlas s citem?*
- *Když s vámi druzí nesouhlasili, bylo to s citem? Jak vám bylo?*
- *Co byste případně potřebovali jinak, co by vám pomohlo?*
- *Koho byste za dnešní práci ocenili a za co konkrétně mu poděkovali?* (v souvislosti s proběhlou lekcí)

Dále se ptejte:

- *Kdybyste měli kouzelnou hůlku a mohli s ní něco zlepšit na své práci, co by to bylo?*
- *Na co byste si příště měli dát pozor? Co byste mohli v pracovním procesu udělat lépe?*
- *Když ale hůlku nemáte, co můžete udělat sami, bez hůlky?*

ZRZA

Byli jsme tenkrát malí smradi.
Kolik nám to bylo?
Co já vim.
Měli jsme se rádi
– já a Zrza,
dycky dyž zavřu voči,
tak ji zase uvidím:
ty vlasy jako voheň
a ty pihy,
takovej malej, vzteklej hubeňour.

Kradli jsme spolu jabka,
závodili v pytlích
a vobčas jsme se spolu chytli
srkz nějakej hloupej fór:
Zrzi, Zrzi, co tě mrzí?
Ta zrzavá palice!

To si dycky rozšmudlala slzy
a polila mě za to z hadice.
Hrál jsem jí taky divadlo,
jen tak, co mě napadlo.
Měl jsem příma herce
uplácáný z hlíny:
mech jsem změnil na koberce
do královskejch síní
a z klacků postavil jsem trůn
pro princeznu,
pro princeznu Zrzu.

To měla Zrza ráda.
Hned zapoměla, že se se mnou hádá,
smála se a vpředu jí chyběl zub.

Jednou jsem chtěl, aby se bála.
Tak jsem nechal umřít
toho zrzavýho panáka,
ale pak jsem si vzpomněl na ten hrob,
na hrob zabitého vrabčáka,
a byl jsem z toho celej trop.
Bulil jsem strašně.

Zrza? Ta nebyla vůbec smutná.
Tej to bylo, myslím, putna.
Nedošlo jí totiž, že je vlastně zabitá.
Koukala se klidně na motýla
a divila se, že ho nechytám.

Zrza – ta moje zrzavá palice!
Měli jsme se rádi.
Patřila nám celá ulice.

Až jednou nepřišla.
Myslel jsem, že ji nepustili ven.
Pak ji vodváželi s tátou, mámou
černým autákem.

Ten večer jsem dlouho nešel domů,
i když jsem věděl, že budu strašně bit.
A táta mě nezbil.
Ten večer jsem prvně slyšel
jedno nové slovo,
kerý jsem předtím nikdy neslyšel:
Ž I D.

Vybraná protižidovská opatření v protektorátu Čechy a Morava

- zákaz výkonu profese židovským advokátům
- zákaz pracovat ve veřejné správě, ústavech a institucích
- zákaz pracovat u soudů
- zákaz pracovat ve školách
- zákaz výkonu praxe pro lékaře „neárijského původu“ ve všech zdravotních zařízeních
- zákaz jakéhokoliv disponování hospodářskými podíly, pokud jsou úplně nebo částečně v židovských rukou
- zákaz prodávat nemovitý majetek
- zákaz prodávat hospodářské podniky a práva k nim
- zákaz vstupu Židů na městské plovárny a veřejná koupaliště
- zákaz používat stejné místnosti s árijci v nemocnicích, sanatoriích a chudobincích
- povinnost odevzdat rozhlasové přijímače
- zákaz vycházení po 20. hodině
- zákaz navštěvovat sportovní hřiště i jako diváci
- zákaz navštěvovat divadla a kina
- občanské legitimace Židů musí být označeny písmenem J
- Židé musí uložit veškeré své cennosti do bankovní úschovy
- zákaz chování holubů
- zákaz jízdy na parnicích
- pro Židy stanovena nákupní doba od 11 do 13 a od 15 do 16.30 hodin
- zákaz používání jídelních a spacích vagonů ve vlacích
- zákaz vstupu do kaváren a restaurací, a to i v případě, že měly pro Židy vyčleněnu zvláštní místnost
- omezení dopravy v tramvajích: Židé smějí jezdit jen posledním vozem soupravy, má-li tramvaj dvě plošiny; má-li tramvaj jen jeden vůz, jsou Židé z dopravy vyloučeni
- zákaz měnit bydliště a opouštět jeho obvod
- Židům odňaty telefony
- Židům odebrán příděl jablek
- Židům je přikázáno odevzdat řidičské průkazy
- zákaz navštěvovat autoškoly
- zákaz rybaření - Židé jsou povinni vrátit rybářské lístky
- Židé nesmějí dostávat poukázky na šaty
- Židé nesmějí dostávat příděly cukru
- Židé mohou k holiči pouze od 8 do 10 hodin
- zákaz přístupu do všech lesů, včetně soukromých
- zákaz opustit bez policejního povolení obvod i obec
- všem Židům od 6 let věku nařízená povinnost viditelného označení žlutou židovskou hvězdou
- zákaz vstupu do veřejných knihoven
- zákaz kouřit tabák a obstarávat si tabákové výrobky
- Židé smějí používat pouze nejnižší třídu vlaků
- zákaz odebírat holicí mýdlo
- zákaz poskytnout Židům ovoce a cukrovinky
- zákaz prodat nebo darovat Židům marmelády a džemy
- zákaz prodeje sýrů
- zákaz prodat nebo darovat Židům ryby, drůbež nebo zvěřinu
- Židé ztrácejí nárok na plat v době nemoci, na nemocenské příplatky, na rodinné příplatky
- Židé smějí být zaměstnáni pouze ve skupinách, odděleně od ostatních zaměstnanců
- Židé nesmějí být vyučeni v oboru

=kráceno=

Zdroj: www.jsns.cz

NEJVĚTŠÍ ÚTLAK

NEJMÉNĚ DŮLEŽITÉ

ZÁKAZ VYCHÁZENÍ PO 20. HODINĚ

ZÁKAZ NAVŠTĚVOVAT DIVADLA A KINA

**ŽIDÉ MUSÍ ULOŽIT VEŠKERÉ SVÉ
CENNOSTI DO BANKOVNÍ ÚSCHOVNY**

**ZÁKAZ VSTUPU DO KAVÁREN
A RESTAURACÍ**

ŽIDŮM ODŇATY TELEFONY

**ŽIDÉ NESMĚJÍ BÝT VYUČENI
V OBORU**

**ZÁKAZ POSKYTNOUT ŽIDŮM OVOCE
A CUKROVINKY**

**ZÁKAZ PRODAT NEBO DAROVAT
ŽIDŮM SÝRY A MASO**

**ZÁKAZ VSTUPU DO KAVÁREN
A RESTAURACÍ**

MYLNÁ NADĚJE, NEBO STRAŠLIVÁ JISTOTA?

Autorka: Zdena Strnadová

Téma, učivo / předmět: balada jako literární žánr (Karel Jaromír Erben: *Kytice*, balada Štědrý den) / Český jazyk a literatura

Koncepty: vina-trest; změna budoucnosti-osud

Rozvíjené dovednosti: zajímat se o názory druhých, Navazovat na myšlenky ostatních

Čas: 60 minut

Věková skupina: 8. ročník (14–15 let)

Přílohy:
1. text balady Štědrý den
2. facilitační otázky pro učitele

ANOTACE: Lekce spojuje hodinu literatury s filozofickým zkoumáním. Žáci se nejprve zamýšlejí nad otázkami, které navazují na společné čtení balady Štědrý den od Karla Jaromíra Erbena. Od nich se pak dostávají k prozkoumání obecnějších otázek, které souvisejí s vinou a trestem a odhalováním budoucnosti.

POSTUP:

①. NALADĚNÍ

► KOKTEJL PARTY

Nechte žáky, ať se volně pohybují prostorem, a požádejte je, ať si vždy, když položíte otázku, najdou někoho do dvojice a posdílejí své odpovědi. Na zvukové znamení (cinknutí, tlesknutí) vytvoří vždy nové dvojice a otázku prodiskutují s někým dalším.

Položte postupně následující otázky:

- **Dodržujete doma o Vánocích nějaké tradice? (Pokud ano, jaké?)**
- **Je podle vás důležité dodržovat tradice? (Proč ano, proč ne?)**
- **Chtěli byste znát svou budoucnost? (Proč ano, proč ne?)**

Vždy po položení otázky dejte čas na krátkou diskusi a nechte dvojice alespoň jednou vyměnit. Poté vyzvěte žáky ke sdílení několika názorů, které je zaujaly od ostatních spolužáků. Spolu s tím jim můžete představit jeden z cílů hodiny, kterým je zajímat se o názory druhých a navazovat na sebe navzájem.

②. PŘEDSTAVENÍ PODNĚTU

Rozdejte žákům baladu Karla Jaromíra Erbena Štědrý den (příloha 1). Baladu s žáky čtěte po částech a ujišťujte se, že textu rozumějí. Mezi jednotlivými částmi balady dávejte žákům jednoduché úkoly, ze kterých poznáte, že textu rozuměli, např. ve dvojicích shrnou obsah některé sloky, jedním slovem vyjádří obsah přečtené části, vysvětlí význam vybraného slova.

3. ČAS NA ZAMYŠLENÍ

Na závěr společného čtení prozradte žákům, že Erben v *Kytici* řeší **otázky viny a trestu**, a požádejte je, aby v baladě vyhledali pasáže, kde se těchto témat autor dotýká (př. *třeba v baladě Poklad se matka proviní tím, že dá přednost zlatu a pokladu před svým dítětem a je pak potrestána tím, že o dítě přijde – neví, že za rok se s dítětem znovu setká. Nebo v Dceřině kletbě matka nechá dceru, ať si vodí domů chlapce, dívka otěhotní a své novorozené dítě zabije. Na šibenici matku proklíná za to, že jí všechno dovolila*).

Nachází žáci v baladě Štědrý večer ještě nějaká další velká témata/koncepty?

4. ROZPORUPLNÁ OTÁZKA

Podle toho, jak jsou žáci pokročilí v tvorbě filozofických otázek, zvolte další postup. U pokročilejší skupiny nechte žáky tvořit vlastní filozofické otázky a společně vyberte tu, o které budete diskutovat. Pokud je to pro žáky ještě příliš náročné, zvolte sami, nebo spolu se třídou některou/é z následujících otázek.

VINA–TREST

Dá se říci, že se dívky v baladě Štědrý den něčím provinily?

Zaslouží si někdo, kdo se snaží odhalit budoucnost, trest?

Pokud by lidstvo vymyslelo způsob, jak odhalit budoucnost, mělo by to být povolené, nebo zakázané? (... měli by mít všichni možnost zjistit, jaká je čeká budoucnost?)

Když si lidé dříve mysleli, že se něco „nemá“ dělat, a dnes už si to nemyslí, znamená to, že už to není nebezpečné?

BUDOUCNOST–OSUD

Je lepší v mylné naději snít, ... nebo poznat strašlivou jistotu? (Je lepší vědět, nebo nevědět, co nás v budoucnu čeká?)

Byla smrt jedné z dívek trestem za to, že chtěly odhalit svou budoucnost?

Kdybychom se dozvěděli, co nás čeká, můžeme změnit svou budoucnost?

Otázky napište na papíry tak, aby byly dobře čitelné i na dálku, a položte je na zem doprostřed místnosti. K výběru můžete využít buď veřejnou nebo tajnou volbu. U **veřejné volby** mají žáci obvykle k dispozici určitý počet hlasů, které mohou udělit jednotlivým otázkám (vč. své). U **tajné volby** je nejjednodušší, když se žáci otočí zády do kruhu a na prstech ruky ukáží číslo otázky, pro kterou hlasují. Další možností je číst postupně jednu otázku po druhé a vždy spočítat, kolik žáků pro otázku zvedne palec, přičemž žáci mohou zvednout palec pro libovolný počet otázek.

5. DISKUZE

Otázky jsou záměrně stupňované tak, aby se nejprve vztahovaly k textu a postupně směřovaly k obecnějšímu zkoumání konceptu. S otázkami můžete pracovat kreativně pomocí ► **MYŠLENÍ V POHYBU** (*hlasuj nohama*), **DISKUZE VE DVOJICÍCH**, **ARGUMENTAČNÍHO TENISU**, či **ARGUMENTAČNÍCH ŘAD** ad. Pro lepší pochopení pravidel argumentačního tenisu/řad můžete s některým žákem ve třídě, případně s asistentem, modelovat, jak vypadá diskuze pomocí této techniky.

Před samotnou diskusí žákům připomeňte dovednostní cíle lekce. Pokud žáci přijdou během filozofování s nějakými zajímavými podněty a myšlenkami, navazujte na ně. K prohloubení filozofování použijte facilitační otázky (příloha 2):

Takže, [zopakujte základní otázku]?

Můžeš to rozvést?

Dokážeš říct, proč to tak je?

Napadá tě příklad?

Jak přesně to myslíš?

Proč na tom podle tebe záleží?

Napadá tě opačný názor k tomu, cos teď řekl/a?

6. ZÁVĚREČNÉ ZAMYŠLENÍ

Vyzvěte žáky ke sdílení závěrečných myšlenek pomocí techniky ► **MYŠLENKA NA ZÁVĚR.**

7. OHLÉDNUTÍ ZA PROCESEM

Zhodnoťte se žáky, jak se jim povedlo procvičovat dovednosti, které jste si stanovili. Nabídněte jim následující tvrzení a nechte je, aby ke každé přidělili 1–5 hvězdiček podle toho, jak se je dařilo během hodiny naplnit (5 = zcela ano). Dařilo se mi zajímat se o názory druhých. Dařilo se mi navazovat na myšlenky ostatních. Měl/a jsem pocit, že mi ostatní naslouchají.

Reflektujte se žáky, díky čemu se vám dařilo a jaké to bylo (když mi ostatní naslouchali / když jsem naslouchal/a...)? Popř. co by potřebovali k tomu, aby mohli lépe navazovat na myšlenky ostatních, lépe naslouchat? Ptejte se také, jaké otázky/témata pro ně byly zajímavé a proč.

Karel Jaromír Erben

Štědrý den

- I. Tma jako v hrobě, mráz v okna duje,
v světnici teplo u kamen;
v krbu se svítí, stará podřimuje,
děvčata předou měkký len.

„Toč se a vrč, můj kolovrátku,
ejhle adventu již nakrátku
a blízko, blizoučko Štědrý den!

Mílotě děvčeti přísti, mílo
za smutných zimních večerů;
neb nebude darmo její dílo,
tu pevnou chová důvěru.

I přijde mládenec za pilnou pannou,
řekne: Pojď za mne, dívko má,
budiž ty mi ženkou milovanou,
věrným ti mužem budu já.

Já tobě mužem, ty mně ženkou,
dej ruku, děvče rozmilé! —
A dívka, co předla přízi tenkou,
svatební šije košile.

Toč se a vrč, můj kolovrátku,
však jest adventu již nakrátku
a přede dveřmi Štědrý den!“

- II. Hoj, ty Štědrý večere,
ty tajemný svátku,
cože komu dobrého
neseš na památku?

Hospodáři štědrovku,
kravám po výslužce;
kohoutovi česneku,
hrachu jeho družce.

Ovocnému stromoví
od večere kosti
a zlatoušky na stěnu
tomu, kdo se postí.

Hoj, já mladá dívčina,
srdce nezadané:
mně na mysli jiného,
jiného cos tane.

Pod lesem, ach pod lesem,
na tom panském stavě
stojí vrby stařeny,
sníh na šedé hlavě.

Jedna vrba hrbatá
tajně dolů kývá,
kde se modré jezero
pod ledem ukrývá.

Tu prý dívce v půlnoci,
při luně pochodni
souzený se zjeví hoch
ve hladině vodní.

Hoj, mne půlnoc neleká,
ani liché Vědy:
půjdu, vezmu sekeru,
prosekám ty ledy.

I nahlednu v jezero
hluboko — hluboko,
milému se podívám
pevně okem v oko.

- III. Marie, Hana, dvě jména milá,
panny jak jarní růže květ:
která by z obou milejší byla,
nikdo nemůže rozumět.

Jestliže jedna promluví k hochu,
do ohně by jí k vůli šel;
pakli se druhá usměje trochu —
na první zas by zapomněl! —

Nastala půlnoc. Po nebi šíře
sbor vysypal se hvězdiček
jako ovečky okolo pastýře,
a pastýř jasný měsíček.

Nastala půlnoc, všech nocí máti,
půlnoc po Štědrém večeru:
na mladém sněhu svěží stopu znáti
ode vsi přímo k jezeru.

Ta jedna klečí, nad vodou líčko;
ta druhá stojí podle ní:
„Hano, Haničko, zlaté srdíčko,
jaké tam vidíš vidění?“

„Ach, vidím domek — ale jen v šeře —
jako co Václav ostává —
však již se jasní — ach, vidím dvěře,
ve dveřích mužská postava!

Na těle kabát zeleni temné,
klobouk na stranu — znám jej, znám!
Na něm ta kytka, co dostal ode mne —
můj milý bože! Václav sám!!“

Na nohy skočí, srdce jí bije,
druhá přikleká vedle ní:
„Zdař bůh, má milá, zlatá Marie,
jaké ty vidíš vidění?“

„Ach, vidím, vidím, — je mlhy mnoho,
všecko je mlhou zatmělé;
červená světla blýskají z toho —
zdá mi se býti v kostele.

Něco se černá mezi bílými —
však mi se rozednívá již: —
jsou to družičky, a mezi nimi
proboha! rakev — černý kříž!“

- IV. Vlažný větřík laškuje
po osení mladém:
sad i pole květovým
přioděny vna dem;
zazněla hudba od kostela zrána
a za ní hejsa! kvítím osypána
jede svatba řadem.

Švárný ženich jako květ
v kole svatebčanů,
kabát tmavě zelený,
klobouk v jednu stranu:
tak viděla jej v osudné té době,
tak si ji nyní domů vede k sobě,
švárnou ženku Hanu.

*

Zašlo léto. Přes pole
chladné větry vějí.
Zvoní hrana. Na marách
tělo vynášejí:
bílé družičky, planoucí svíce;
pláč, bědování, trouby hlaholíce
z hlubokosti znějí:
Miserere mei!

Koho věnec zelený,
koho v rakvi kryje?
Umřela, ach umřela
panenská lilie!
Vykvětla, jak by zalívána rosou,
uvadla, jak by podsečena kosou —
ubohá Marie!

- V. Nastala zima, mráz v okna duje,
v světnici teplo u kamen;
v krbu se svítí, stará polehuje,
děvčata zase předou len.

„Toč se a vrč, můj kolovrátku,
však jest adventu zase nakrátku
a nedaleko Štědrý den!

Ach ty Štědrý večere
noci divoplodné!
Když si na tě vzpomenu,
k srdci mne to bodne!

Seděly jsme také tak
loni pohromadě:
a než rok se obrátil,
dvě nám chybí v řadě!

Jedna, hlavu zavitou,
košiličky šije;
druhá již tři měsíce
v černé zemi hnije,
ubohá Marie!

Seděly jsme také tak,
jako dnes a včera:
a než rok se obrátí —
kde z nás bude která?

Toč se a vrč, můj kolovrátku,
všeckoť ve světě jen na obrátku,
a život lidský jako sen!“

Však lépe v mylné naději sníti,
před sebou čirou temnotu,
nežli budoucnost odhaliti,
strašlivou poznati jistotu!

PŘÍLOHA 2

Facilitační otázky pro prohloubení diskuze:

Takže, [zopakujte základní otázku]?

Můžeš to rozvést?

Dokážeš říct, proč to tak je?

Napadá tě příklad?

Jak přesně to myslíš?

Proč na tom podle tebe záleží?

Napadá tě opačný názor k tomu, cos teď řekl/a?

VÍCE BEZPEČÍ SE ZBRANÍ?

Autor: František Prokop

Téma, učivo / předmět:	válka severoamerických osad za nezávislost / Dějepis
Koncepty:	svoboda, bezpečí
Rozvíjené dovednosti:	navazovat na myšlenky ostatních; uvažovat o podnětu
Čas:	45 minut
Věková skupina:	8. ročník (14–15 let)
Přílohy:	1. obraz z Kongresu USA – Prohlášení nezávislosti 2. kartičky s obrázky zvířat (jedna pro každého žáka) 3. článek z online médií

Pozn. autora: Jako pracovní text lze vybrat různé články z online zdrojů a podněty aktualizovat. Pro lekci je text vybrán podle dvou kritérií – jednak jde o situace z amerického prostředí, jednak z textů vyplývá, že ozbrojený byl nejen útočník, ale i hrdina, s legálně či nelegálně drženou zbraní, text je zkrácen úměrně věku žáků.

ANOTACE: Lekce vás zavede ke zkoumání tématu bezpečnosti v souvislosti s právem držet zbraň zakotveném v Ústavě USA. Žáci budou s pomocí novinového článku hledat odpovědi na postupně se stěžující otázky mířící až k tématu, zda více zbraní mezi lidmi zaručuje více bezpečí ve společnosti.

POSTUP

Pro uvedení tématu hodiny použijeme úryvek z textu Prohlášení nezávislosti (A) a 2. dodatek Ústavy USA (B). Také si krátce pomocí otázek se žáky připomeneme okolnosti vzniku USA, např. pomocí obrazu z Kongresu USA – Prohlášení nezávislosti (příloha 1).

1. NALADĚNÍ

► KOKTEJL PARTY

Rozdejte žákům kartičky s obrázky zvířat (obrázky se mohou opakovat) a položte jim postupně následující otázky:

- **Čím/proč je vaše zvíře silnější než to druhé?**
- **Kdy (případně kde) si myslíte, že se vaše zvíře cítí nejvíce v bezpečí?**

Vždy poté, co si vzájemně odpoví, požádejte žáky, aby si kartičky ve dvojici vyměnili a pokračovali k někomu dalšímu, kde budou s novým zvířetem v ruce hledat novou odpověď na obě otázky.

2. PŘEDSTAVENÍ PODNĚTU

Rozdejte žákům upravený článek (příloha 3) a dejte jim potřebný čas pro jeho přečtení.

3. PROSTOR PRO ZAMYŠLENÍ

Následně požádejte žáky, aby ve dvojicích shrnuli podstatu textu do sedmi slov. Vytvořená slova sepište společně na tabuli.

4. ROZPORUPLNÁ OTÁZKA

Po sdílení sedmi slov položte žákům postupně otázky, nad kterými se budete společně zamýšlet:

Malá otázka k textu: ***Stal se podle vás Glendon Oakley hrdinou díky tomu, že měl zbraň?***

Nechte žáky ukázat naráz svou odpověď pomocí palce nahoru (ano) a palce dolů (ne). Nechte zaznít několik argumentů pro a proti. Pokud se žádný protiargument neobjeví, můžete žáky vyzvat k přemýšlení o tom, jak by asi argumentoval někdo, kdo by zastával opačný názor.

Větší otázka: ***Je podle vás správné, že lidé v USA mají právo držet a nosit zbraně?***

Položte otázku a rozdělte žáky do dvojic (např. pomocí dvou soustředných kruhů), ve kterých vždy jeden kruh hledá argumenty pro stanovisko ANO a druhý pro stanovisko NE. Po uplynutí cca tří minut, požádejte vnitřní kruh, aby se posunul o jedno místo. Vzniknou tak nové dvojice a role žáků se otočí. Při tvorbě argumentů mohou žáci využít i některý z těch, který už slyšeli. Na závěr nechte žáky sdílet 2–3 argumenty, které je zaujaly od ostatních.

Velká otázka: ***Znamená více zbraní mezi lidmi více bezpečí ve společnosti?***

V poslední fázi zkoumání vyzvěte žáky, aby své stanovisko vyjádřili pomocí toho, že zaujmou místo na pomyslné škále. Tu tvoří prostor mezi dvěma papíry označenými ANO a NE umístěnými na opačných koncích třídy, uprostřed prostoru je označena dělicí čára. Stanovte pravidlo – jak si řeknu o slovo, mluvím jenom jeden, další žák navazuje na předchozí myšlenku nebo otevře nový pohled na otázku. Nechte plynout diskusi. Pokud dominuje jedna názorová strana – zaveďte pravidlo střídání stran a mluvčích.

Během diskuze zachycujte další zajímavé otázky a témata, kterých se žáci dotkli nebo je zaujaly. Můžete je vyvěsit ve třídě a vrátit se k nim příště.

5. ZÁVĚREČNÉ ZAMYŠLENÍ

V okamžiku, kdy máte pocit, že se diskuze vyčerpala, nechte žáky napsat v několika větách volným psaním vlastní odpověď na otázku.

6. OHLÉDNUTÍ ZA PROCESEM

Nechte žáky odpovědět na otázky: ***Navazoval/a jsem na to, co říká druhý? Dařilo se nám jako třídě navazovat na sebe navzájem? Dovedla mě hodina k zamyšlení nad tématem?*** Své odpovědi mohou vyjádřit různými pohyby, gesty, nebo přesunem po místnosti. Nabídněte jim několik variant odpovědí ANO / JEN OBČAS / NE a zaznamenejte si výsledky.

PŘÍLOHA I

A) Úryvek z textu **Prohlášení nezávislosti**

Všichni lidé jsou stvořeni sobě rovni, jsou obdařeni svým Stvořitelem stejnými nezcizitelnými právy a k nim patří právo na život, svobodu a sledování vlastního štěstí. K zajištění těchto práv se ustavují mezi lidmi vlády, odvozující svou moc od souhlasu těch, jimž vládnou. Kdykoli počne být nějaká vláda těmto cílům na překážku, lid má právo ji změnit nebo zrušit a ustanovit vládu novou.

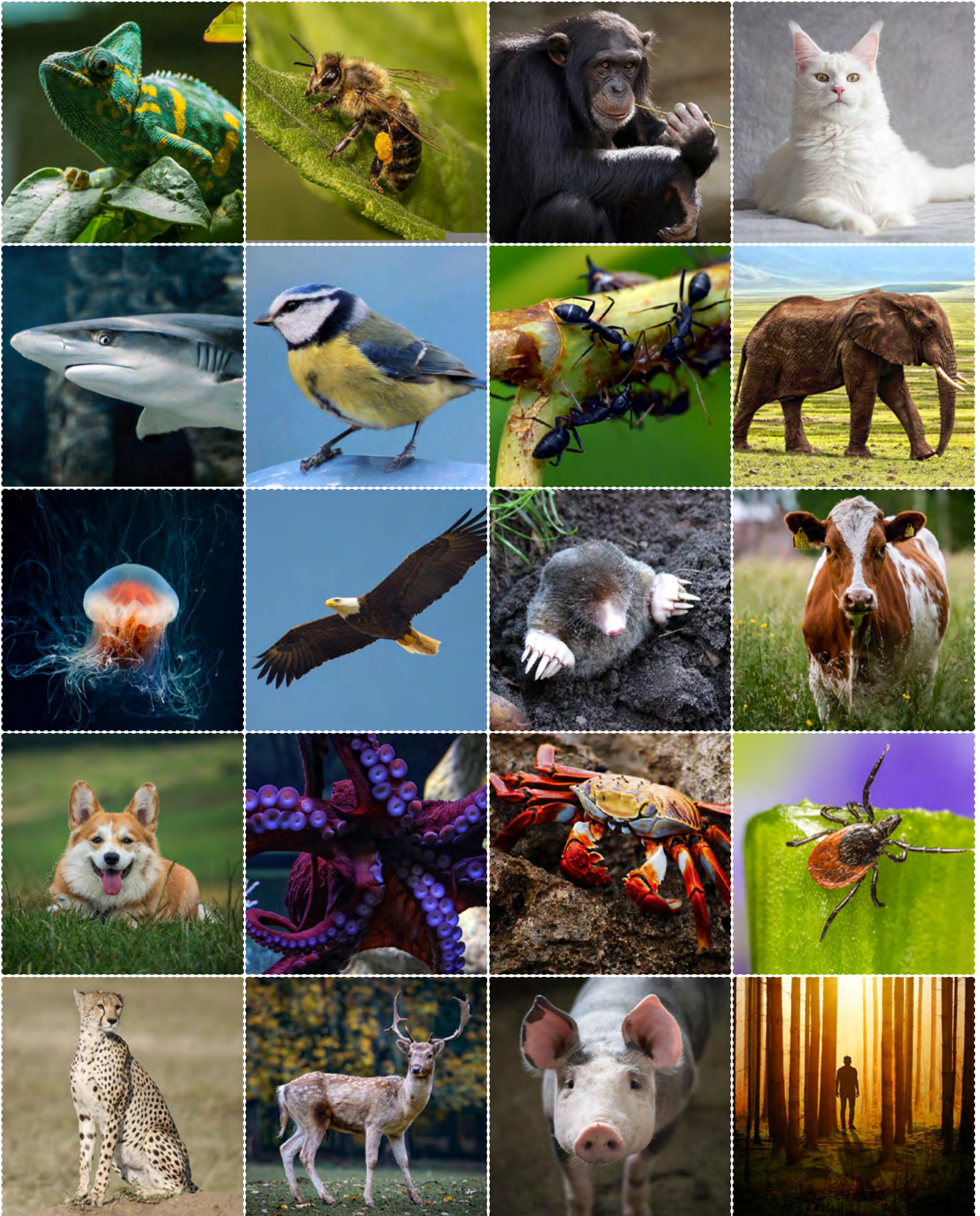
B) Druhý dodatek Ústavy Spojených států amerických zaručuje právo obyvatelů držet a nosit zbraně.

Znění dodatku:

Dobře udržovaná domobrana je nezbytná pro bezpečnost svobodného státu, právo lidu držet a nosit zbraně nesmí být porušeno.

Zdroj: Wikipedia (autor: John Trumbull, olej na plátně)

Foto: Pixabay

Bývalý voják zachránil z obchodního domu v El Pasu několik dětí

4. 8. 2019, 10:02

mšv, Novinky

Hrdinou sobotní střelby v texaském El Pasu se stal bývalý voják Glendon Oakley. Z obchodního centra, kde 21letý útočník zabil na dvacet lidí, totiž vynesl několik dětí. Na sociálních sítích teď množství uživatelů vyzdvihuje jeho chvályhodný čin, píše britský server Daily Mail.

Ve chvíli, kdy do obchodního centra střelec vešel, nakupoval Oakley zrovna v obchodě se sportovními potřebami. Na útočníka ho prý upozornilo dítě, které běželo kolem. „Já ani muž, který tam pracoval, jsme mu nevěřili. Takže jsem normálně vyšel a zamířil do dalšího obchodu,“ tvrdí Oakley.

Pak ovšem střelbu sám uslyšel, a tak ihned vytáhl svou legálně drženou zbraň a hledal místo, kde se skrýt. Když si všiml skupiny lidí, která vybíhala z jednoho obchodu, přidal se k ní a snažil se dostat z nákupního centra ven na parkoviště.

Cestou ale spatřil panikařící děti bez rodičů, které pobíhaly kolem a nevěděly, co dělat. „Snažil jsem se jich posbírat, kolik jsem jen mohl, a utéct. Byly hrozně znepokojené, pořád se mi vysmýkaly z rukou,“ tvrdí muž.

Nakonec se mu ale přeci jen pár dětí podařilo bezpečně z obchodního centra vyvést. Na parkovišti ho zastavil policista, aby ověřil, zda oním střelcem není právě Oakley — koneckonců měl u sebe zbraň. „Musel jsem mu doložit, že mám zbrojní průkaz a vše mu vysvětlit. Pak mě pustil,“ vysvětlil.

(Zkráceno na základě: <https://www.novinky.cz/zahranicni/amerika/clanek/byvaly-vojak-zachranil-z-obchodniho-domu-v-el-pasu-nekolik-deti-40292067>)

ZDROJE

Buckley, J.: *P4C do kapsy – začínáme s filozofií pro děti*, Praha 2015.

Buckley, J.: *Myšlení hrou - filozofie v pohybu*, Praha 2015.

Buckley, J.: *P4C ve výuce - Jak začlenit filozofii pro děti do kurikula*, Praha 2018.

Hannam, P., Echeverria, E.: *Philosophy with Teenagers – Nurturing a moral imagination for the 21st Century*, London 2009.

Zdroje použité v rámci lekcí jsou uvedeny vždy přímo u lekce.

DOPORUČUJEME

Webové stránky v angličtině

<https://www.thephilosophyman.com/>

<https://p4c.com/>

<https://www.philosophy-foundation.org/>

<https://www.sapere.org.uk/>

Publikace v angličtině

Birch, D.: *Thinking Beans: A Year of Classroom Philosophy Lessons*, Chelmsford 2020.

Worley, P.: *The if machine – Philosophical Enquiry in the Classroom*, London 2013.

Worley, P.: *The if Odyssey – A Philosophical Journey Through Gree Myth and Storytelling for 8-16-Year-Olds*, London 2012.

**Člověk
v tísni**